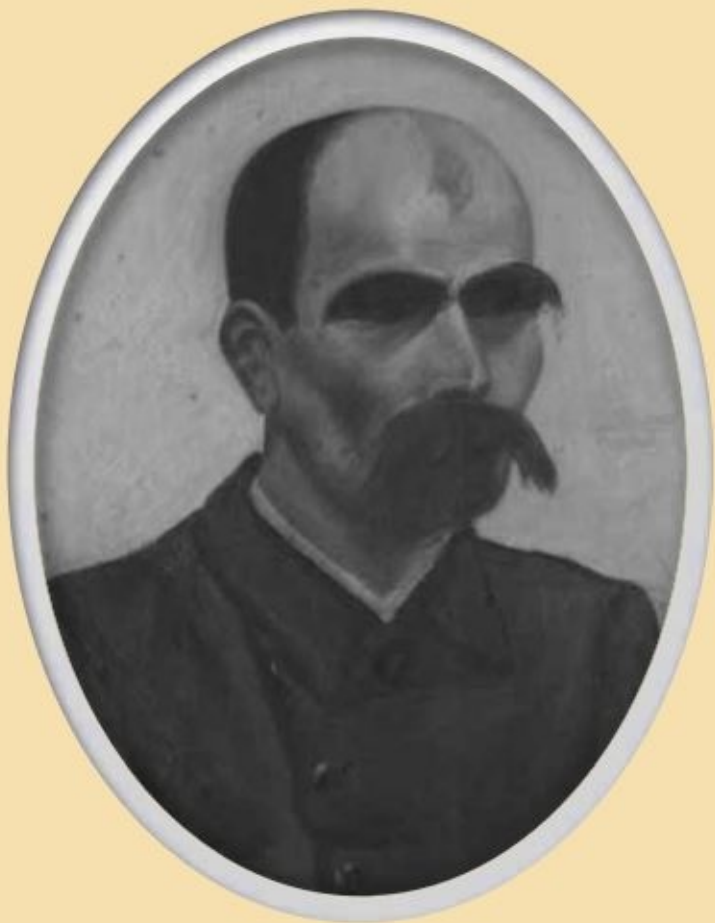

S. Becz Pál
Csendes lázadó
Versek, elbeszélések

(1899 – 1972)

S. Becz Pál

1899 – 1972

Csendes lázadó

Versek, elbeszélések

2015.

S. Becz Pál

1899 – 1972

Csendes lázadó

Versek, elbeszélések

2015.

Borítóterv:

S. Becz Barnabás Álmos

Szerkesztés:

Tótfalusi István

Válogatás és szöveggondozás

dr. Becz Miklós

A könyv a 2013-as kiadás javított utánnyomása.

Magán kiadás: 2015.

Minden jog fenntartva

Szegény gazdagok

Mit zúgolódsz, ha rosszul megy sorod?
Mért panaszkodsz, ha marcangol bánatod?

Ha életed nyomorban telik el,
Dalolj, mint madár az ágon!
Hiszen úgyis kárpótolva leszel
Érte majd a másvilágon!

De a papok és gazdagok
Nem sietnek mégsem oda,
Túrik a jólétet vakon,
Hogy az már szinte csoda.

Sem a munkát, sem a nyomort
Nem irigylik a szegénytől,
Verejtéket, korgó gyomrot
Nekik hagyják mindenestől.

Mert ők igen jó emberek,
Nincsen fogható hozzájuk,
Adnak munkát és kenyeret,
Hadd éljenek a Lázárok!

És a hálátlan sereg
Mégis azt mondja, hogy gazok,
Pedig milyen jó emberek
Ezek a szegény gazdagok.

Szigetszentmiklós, 1923. január 27.

Csalódás

Minden megcsal ezen a hazug világon,
Minden elröppenő, csalfa, színes álom.
Jer hát ide hozzám,
Hú szomorúságom!
Megölöm az álmaimat,
Huszonnégy év tavaszával
Temetem a boldogságom.

Szigetszentmiklós, 1923. május 7.

Hozsánna

Tavas van, újulnak a fák
A lég napsugártól fényes,
Az ágakon lengő barkák,
A természet ünnepélyes.

Azért annyi lelkes váró,
Mert az úton büntől szűzen
Jön a király, a Megváltó
Szamárháton, egyszerűen?

Király? Hisz nem szennyes vértül,
Poros, tépett a ruhája,
Nem venné fel szégyen nélkül
Fényes úrnak a szolgája.

Jön magában, nincs serege,
Szelídség a koronája,
Igazság a hadserege,
Szeretetet a védbástyája,

Tolong a nép egymás hátán,
Zöld ágat szeldel útfára,
Felzúg, mint egy bomlott orkán,
Jön a nagy király, hozsánna!

Nép, te hitvány napraforgó!
Ma szent árnyékában haladsz,
Holnap már dühösen morgó
Veszett ebként beleharapsz.

Ma még ruháját csókolod,
Félve mint Istent tiszteled,
Holnap már szennyel mocskolod,
Szembeköpd, arcul vered.

Ma még véled, hogy Istened,
Bámulod a csodák sorát,
Holnap tövissel övezed
Sebektől vérző homlokát.

Ma rút fekélyed mutatod,
Segítséget tőle várva,
Holnap állatként ordítod:
Feszítsd, felfeszítsd a fára!

Kit ma egész lelked imád,
Feltámasztja holt leányod,
Szeretettel hajlik hozzád,
Holnap kínhálálra szánod.

De mikor a napfényes ég
Sötét éjszakába borul,
Ereidben megfagy a vér,
Szíved reszket és elszorul.

A nagy kárpit ha meghasad,
És a megnyílt sírok szája
Nem túri meg a holtakat,
Fényes napvilágra hányja,

Akkor leborulsz a földre,
Ha átszegezve már a holt,
És vonítod nyögve, bőgve,
Bizony ez Isten fia volt!

Szigetszentmiklós, 1924. április 24.

Csendes lázadó

Ha egyszer a Nagy Altató
Örök álmra hív engem,
Nem leszek többé lázadó
Senki, semmi törvény ellen.

Többé a szám fel nem nyílik.
Összeteszik pogány kezem,
Ahogy keresztyénhez illik,
Úgy fekszem a végső helyen.

És ha majd a kék nagy úrben
Céltalanul, elhagyottan
Bolyongok árván, keserűn,
Szenvedéssel megrakottan,

Megkérem az Úr angyalát,
Legyen hozzám emberséggel,
Adjon papírt és ceruzát,
Ne álljak ott üres kézzel.

Írom a kérdések sorát:
Van-e olyan pokol, börtön
Fent az égben, mint ideát?

Rúgnak-e ott is akkorát
Igazságért szenvedőkön?
Sátánnak adnak-e glóriát,
Mint a szennytól piszkos földön?

Megírhat-e szépen sorba
Mindent, ahogy lát a költő,
Vagy lerúgják a pokolba
Ott is, ha igazat költ ő?

Megpörkölik tüzes lángon,
Hogyha ír bátran, keményen?
Nincs igazság a világon
Sem a földön, sem az égben?

Szigetszentmiklós, 1924. augusztus 2.

Szentháromság

Szerelem a Szentháromság,
Csók az üdvösség,
Szeretni boldogság, és
Viszontszeretve lenni
Maga a mennyország.

Szigetszentmiklós, 1924. október 31.

Könnyű annak

Könnyű annak szentnek lenni,
Kit nem kísért soha semmi,
Kinek Sátán aranyhegyet
Nem ígér és nem oszt kegyet.

Hogyha csábít a kísértés,
Csak egy szócska vagy egy lépés,
Minden lenni avagy semmi,
Nehéz akkor szentnek lenni.

Szigetszentmiklós, 1926. szeptember

Ha keresed

Van-e sorsa a sorsnak?
A végzetnek van-e végzete?
S lehet-e vége a létnek,
Ha nem volt sohasem kezdete?
Ha nincsen kezdet, hol van a lét?
Anyjához így szól gyermeke.
Való az vagy csak képzelet,
Amit a hit feltételez?
Álom nélkül van ébredés?
Anya nélkül van születés?
A semmiből hogy lesz való,
Kézze ami megfogható?
Hol van a hely, hol meglelem,
Anyám, hol a Mindenható?

Vannak dolgok s oly kérdések
A nagy világon, gyermekem,
Mikre nem ad választ az ész,
És nem fog fel az értelem.
Bár őt magát sosem látod,
Keze nyomát megtalálod.
Nézd, a vízcsepp szűk határa
Egy világot zár magába,
S benne apró, parány lények
Tért s nyugalmat lelve élnek.
Nézd, a heglánc büszke orma
Felhők között meredezik,
S lényegében nincs különbség,
A porszemmel megegyezik.

Nincsen oly nagy, mely ne volna
Millióval szorozható,
S az atomok piciny része
Billióval is osztható.
Hol kezdődik hát a nagyság,
Hol végződik a kicsiség?
Nincsen kezdet, mégis van lét,
És a lét föl nem osztható.
Bár felfogni képtelenség,

Ebben van a végtelenség.
Nézd, ujjadon porszem csillog,
Szemmel látod és fogható.
Nos, gyermekem, érted-e már?
Ebben van a mindenható.

Szigetszentmiklós, 1933. április 25.

Anyám lelke

Egy jóságos szempár néz engem szüntelen,
Szellemkéz fogja át gyöngéden két kezem.
Aggódó féltés sugárzik untalan felém,
Világot gyújt utamon sorsomnak éjjelén.

Hogyha komor bús fellegek
Takarják a kéklő eget,
Nincsen csillag, sem holdvilág,
Csak távol a villám cikáz,
Mikor ösztön vagy értelem
Nem hatol át az éjjelen,
Kétség terhe nyomja vállam,
Félelem lesz útitársam,
Mennék ide, mennék oda,
De nem tudom, merre, hova,
Akkor jön a drága szellem,
Általfogja a két kezem,
Lágyan csendül kedves hangja,
Miért állsz itt egymagadban?
Senki sincsen, ki segítsen,
Vigyázok rád én, gyermekem!

Kinyújtja felém a végzet
Éhesen sóvár karmait,
Szellemárnyék közénk suhan,
Kitárja védőn karjait,
Állj meg, végzet, megállj,
nem szabad!
Irgalmazz, ó hatalmas ég,
ő az én fiam!

Áldott legyen az anyaföld,
Mely hantjával eltakar,
S áldott legyen, mely ringatott
Egykoron, a kar,
Szíved, ami hűn dobogott,
Kezed, amely dédelgetett
Ajkad, amely csókot adott,
Szemed, amely rám nevetett,

**Öled, melyben szenderegtem,
Hol fáradtan megpihentem!**

**Áldott legyen minden könnyed,
Amit hullajtottál értem!
Csillagoknak szép honában,
Légy áldott a mennyországban!**

Szigetszentmiklós, 1939. március 3.

Nem vagyok szegény

Ha nem lehet úgy, ahogy akarom,
Úgy akarom, ahogy lehet,
Jobb híján ez is életbölcselet.

Így élek csendben elhagyatva én,
Életem kopott szürke kis regény,
Nincs benne változat, tartalma oly szerény,
Menete vontatott, nincs benne esemény.

Címe a Tömegsors, írója az Élet,
Kiadó a Nagyvállalat, Mindenható Végzet

Olvasója nincsen, ugyan hogy is lenne?
Kopott kis regénynek nincsen közönsége,
Mégis megjelenik, bár senki sem hívja,
Kopott szürke könyvnek sosem esik híja,

Egyik elkallódik, jön helyette más,
Minden emberöltő egy újabb kiadás.

Csepel, 1939. december

Miatyánk

Ki teremtéd a roppant mindenséget,
A végtelenül kicsike parányt,
A lét küzdőterén,
Háborgó tengerén
Légy velünk, Miatyánk!

Te mindent látsz ott fent,
Ami el van rejtve,
A szíveknek mélyén
Féltve eltemetve.
Lelkünk a bűn rabja,
Jóság látszatával
Mélyen betakarva,
De felnyílik zára,
Hiába van zárva.
Minden titok kulcsa
Megvan a kezedben,
Ki vagy a mennyekben!

Ki teremtéd a kéklő végtelent,
A csillagos eget,
Létet adtál minden lénynek,
Szenteltessék meg a Te neved!

Tűrők és szenvedők
Várják igazságod,
Imáikban hittel kérnek,
Jöjjön el a te országod.

De ha ránk nehezedik büntető karod,
Lgyen meg a te akaratod!

Legyen meg minden,
Miképpen mennyben,
Hol nincsen bűnöző,
Nem lehet hamis,
Úgy itt a földön is!

Áldd meg a munkát,
A mi földjeinket,

Add meg nekünk mindennapi
kenyerünket,
Miért küzdünk fáradtsággal,
Vér, verejték hullásával!

Adjál gyógyírt a mély sebre,
Töröld le a könnyeinket,
És bocsásd meg a mi vétkeinket,
Miket az ember olyan könnyen
Elkövet,
És feledi, nem gondolja,
Önmagára vet követ

Adjál olyan lelki erőt
Nekünk, gyöngé embereknek,
Igaz szívből bocsássunk meg
Az ellenünk vétkezőknek!

Útvesztőben mutass ösvényt
Távol minden rossztól,
És szabadíts meg a gonosztól,

Hogy ne legyen bennünk
Semmi más, csak jószág,
Mert tied az ország,

Tied minden titok,
Mit ész föl nem érhet,
Ember lángelméje
Soha föl nem mérhet.

Tied a csillagos mennybolt,
A roppant mindenség,
A hatalom és a dicsőség,
Égbe nyúló hegylánc,
A kicsike porszem,
Fűszálon a harmat,
A végtelen tenger
Most és mindörökké. Ámen

Szigetszentmiklós, 1940. november 4.

Dúlóúton

Csendes nyári alkonyatban
Dúlóúton ballag egy szekér.
Az árnyak már hosszúra nyúlnak,
Nap a földdel lassan összeér.

Lassan ballag a két ökör,
Sajnálják tán a jó mezőt,
Jámbor képpel kérődzenek
A megrakott szekér előtt.

Lassan-lassan leszáll az éj,
És a mélyfekete homály
Mint bús madár vagy sötét rém
Ül, gubbaszt az útszéli fán.

Por száll fel az ökrök nyomán.
Ketten ülünk a szekéren,
Beszélünk a csendes éjben
Én és az apám.

Én inkább csak hallgatok,
Ha valamit szólok éppen,
Szelíd csalás, csak pendítem
Bevezetésféleképpen.

Ő tudja, hogy mire való
A célzás és kerülgetés,
Hogy ez nem más csak takaró,
Szándékrejtés és leplezés.

Hanem azért mégis úgy tesz,
Mint aki a cselvetésből
Semmit nem lát, észre nem vesz,
Mit sem tudna az egészből.

Soha nem hallott versekkel
Fogja meg lelkem, úgy igéz,
Előad a Bibliából,
Majd a Koránból idéz.

Adomát mond Szókratészról
Nem feledve Xantippét,
Dülőúton tanulom meg
Én a görög hitregét.

Drága képek, szép emlékek,
Így volt sokszor hajdanán,
Ketten ültünk a szekéren,
S hallgattam a csendes éjben
Ahogy mesélt az apám.

Szigetszentmiklós, 1943. január 2.

Örök harc

Megépíté a jóság templomát,
Alapköve szeretet volt,
Kupolának reá borult
A csillagos magas mennyeibolt.

Szelídség volt a boltíve,
Türelem az oltár,
Meleg szíve dobogása
Volt a zengő zsoltár,

Béke és nyugalom volt a fala,
Hit és igazság oszlopcsarnoka.
A köveket lelkével fogta át,
Mennyel köté össze
A jóság templomát.

Mikor fejét álmra hajtotta,
S az éjben hittal megpihent,
Rombolás szelleme előretört,
Pusztított mindent, ami szent,
És a gonoszság démona
A jóságnak hadat üzent.

Csepel, 1943. február 23.

Két virág

(Feleségemnek)

Leltem egyszer két virágot,
Egymás mellett nyíltak.
A harmatos szép reggelen
Kedvesen virultak.

Egyik szép volt mint az álom
Tündérr királynője,
Angyal hozta tán az égből
hajnalban a földre.

A másik csak olyan szerény
Igénytelen jószág,
De úgy áradt az illata,
Mint a lelki jószág.

Az álomszép felém hajolt,
Nosza tépj le engem!
Illatával elbódított,
Megejtette lelkem.

Az a másik nem szólt semmit,
Fejét lehajtotta,
Szegényke tán el is pirult,
Lenézett a porba.

Mégis csak őt választottam,
Drága kicsi jószág,
Később tudtam, ő az erény,
És a lelki jószág.

Az álomszép, mely igézőn
Mosolyogva felém hajolt,
Jó hogy nem őt választottam,
A bűn virága volt.

Csepel, W. M. Gyár 4. ü. 1943. március 18.

Kicsi bogár

Láttad már a szorgos méhet,
Hányszor, s mily nagy teherrel jár,
Miként gyűjti a sok mézet
Ez a gyenge, kicsi bogár?

A magáét megkeresi,
Mástól még egy morzsát se vár,
Dolgozik a közérdekért.

Köztük nincsen ingyenélő,
Létért szorgos munka az ár,
Nem kap mézet a henyélő.

A készlethez hozzá nem nyúl,
Bár a kaptár tele van már.

Ha látod a kicsi méhet,
Hogy terhével görnyedve jár,
Tisztelettel figyeld, nézzed,
Megérdemli, derék bogár.

Szigetszentmiklós, 1943. március 25.

Átokfolyam

Hallod, hogy miként zúg a piszkos ár?
Látod, a lejtőn hogy, miként rohan?
A világot is általéri már
Ez a piszkos és átkos nagy folyam.

És mindig nagyobb lesz az áradat,
Bőven táplálja milliónyi ér,
Kárhozat, pokol, mindent elragad,
Örvénye tűz és bűn, az átka vér.

A gát bomlik, egyszer majd átszakad,
Az ár tombol és örülten rohan,
Elpusztul benne üdv és kárhozat,
S tovább száguld a tébolyult folyam.

Szigetszentmiklós, 1943. június 14.

Apró vadvirágok

Ahogy megyek, mendegélek,
Le-lehajlok az útszélen,
Egy-egy virág mindig akad,
Árokparton vagy ösvényen.

Ahogy megtelik a kezem,
A kis csokrot el-elnézem,
Kedves színek derűjében
A világot szebbnek érzem.

Csepel, 1943. április 14.

Mindenkiért

Némán szenvedsz keresztfádon,
A türelem nem hagy el,
Kintól égő szent orcádon
Mély szelídség ömlik el.

És az ajkad nem szór átkot,
Sőt szánod a bűnözőt,
Siratod a nagy világot,
Meváltod a vétkezőt.

Áldott szíved lassan megáll,
És a töviskoronát
A nap utolsó sugára
Égi fénnel szövi át.

Csepel, 1943. április 23

Bús alkonyat

Kicsi zsámolyon ősz anyóka ül,
Olyan, mint egy bús beteg kismadár,
Keze ölében pihen tétlenül,
Vállát évszázad terhe nyomja már.

Meghúzódik a konyha zugában,
A keble néha-néha megremeg,
Befelé sír csak úgy önmagába,
Arcán a könny, mint a gyöngy, úgy perereg.

Ajka mozog, de szólni mégse mer,
Sokat mondhatna, ámde nem beszél,
Tudja, hogy ő már semmi, csak teher,
De mit tehet, ha még mindig él?

Fejét lehajtja mélyen, szomorún,
Ki tudja, lelke hol és merre jár.
Elmereng tán az emlékkoszorún,
Évszázad óta kötögeti már.

Amíg az évek száma hosszúra nőtt,
Telt az ifjúság, szépség és erő,
A kapzsi élet kifosztotta őt.
Most már csak árny, beteg és szenvedő.

Ha volt tán életében tiszta nyár,
Behavazta csalódás zord tele,
Nem enyhíthette napsugár,
Reménytükkrét jeges dér vonta be.

Ahová szép tiszta búzát vetett,
Aranyló kalászt egyet sem kapott,
Jó volt a mag, de kövekre esett,
Ő csupán konkolyt és gazt aratott

Sok szeretet, mint lelkéből adott,
Az utolsó morzsaig elveszett,
A rossz adós nem hozott kamatot,
Igazgyöngyökért kavicsot vetett.

Félve ül, hogy ne legyen láb alatt,
Fázós, mint egy bús beteg kismadár.
Jaj, az idő mennyit is haladt!
Vállát évszázad terhe nyomja már

A jövőtől már semmit se várhat,
A múltnak meg elveti gondjait,
S amíg fáradt lelke az égbe szállhat,
Számolja búsán pergő napjait.

Szigetszentmiklós, 1943. május 8.

Néha-néha

*Ha volna hajam, deres lenne rég,
Mégis gyermek vagyok.
Pillámon könny ragyog,
Ha lelkem a múltba visszatér.*

Rágondolok behunytt szemmel,
S újra gyermek vagyok én,
Átölelem két kezemmel,
És megbújok lágy ölén.

Érzem szíve dobogását,
Ezt a drága halk zenét,
Reám lehelt anyacsókját,
Szeretete melegét.

Simogató lágy kezének
Érintése andalít,
S amit dúdol, a halk ének
Mély álomba szenderít.

Kicsi hajó simán ringat
Színes álmok tengerén,
Fáradt testem békén szunnyad
Édesanyám kebelén.

Most is hallom azt a szépen
Zengő kedves lágy hangját.
Aludj, édes virágszálam
Nyugodalmas éjszakát!

Szigetszentmiklós, 1943. május 16.

Orosz földön

Szabó Petinek

Orosz földön idegenben
Van az én apám.
Elsírta már minden könnyét
Az édesanyám.

Orosz földnek fagyos hantja
Borul talán rája,
Nem ejthetünk egy könnyet sem
Drága sírhalmára.

Csókolja meg a napsugár,
Ha van keresztfája,
Koszorút a csillag fénye
Hullajtson majd rája!

Négy kis árva imádsága
Száll a magas égnek,
Hogy ne legyen imádságom
Bús halotti ének.

Segítse meg a jó Isten
Az édesapámat,
Hogy ne lássam többet sírni
Szomorú anyámat!

Szigetszentmiklós, 1943. május 26.

Kicsi vagyok

Egyik kezével teremt roppant hegyeket,
Meghúzza folyamok és tengerek ágját,
Máskkal a gyümölcsre hamvat festeget,
S álomszépre a pillangó szárnyát.

De nem látja senki a csodás két kezét,
Mely világokat tart tér- és időrendben,
Hajszálvonalat húz és óceánt vezet,
S alkot parányt és tengeri szörnyet.

A nagy, mély titkot én hiába keresem,
Egy világ, a mindenség tört része vagyok,
Lényem összetételét benne meglelem,
S bennem millió lény él, kering és mozog.

Véremnek minden sejtje titok, mint Te vagy,
Az értelem sugara vak homályba vész,
Mi a kicsi, a távol, a közel és a nagy?
Te nem felelsz, mert a világon kívül élsz.

A titkot keresem, de mit érek ugyan?
Saját magam lényét, célját sem ismerem.
Semmit sem tudok, nekem nincs szavam, Uram,
Kicsi vagyok, semmi, hát lehajtom fejem.

Szigetszentmiklós, 1943. június 14.

Hervadó virágok

Arcukon nem virul az életnek üde színe,
Nem égeti barnapirosra a hó napsugár,
Nem hajlik fölējük az ég derengő kék ive,
Munkatér a négy fal, mit az üvegtető bezár.

Igazi mezőt sem láttak ők talán még soha,
Talán egyszer sem ettek még gyümölcsöt a fáról,
Nem látták, hogy mosolyog Istennek áldott asztala,
Roskadásig telerakott, földre hajló ágon.

Négy fal között nem suhan a simogató szellő,
Csak az üvegtetőn át tűz a napsugár.
Olaj, gáz, füst, mérég pora száll, fojt a levegő,
Télen rideg, mert hideg, de pokol benne a nyár.

Halvány arcuk ha piros, vagy rózsaszínben játszik,
Hátuk mögött a halálnak zord, sötét árnya jár,
A piros szín hazug festék, láz rózsája látszik,
Mert minden arcra rányomja bélyegét a gyár.

Peregnek a napok, egyik olyan, mint a másik
Apró öröm, nehéz gondok és terhes az élet,
A végzet embersorsokkal kegyetlenül játszik,
Bűg a gép, gyors a kéz, gépies a fáradt lélek.

Peregnek a napok, lassan az évek is tűnnek,
Majd a csillogó szemekben is kialszik a fény,
És a fekete hajakba ősz fürtök vegyülnek,
Így készül lassan a sok kopott, szürke kis regény.

Némelyik férjhez megy, és majd lesz jó családjánya,
Révbe fut a házasság vizén, és több lesz a gond.
Elkallódik majd vagy rossz lesz a másik hányada,
A bűn örvénybe szédít, s a lejtőn vesztébe ront.

A másik bízó hittel valami csodára vár,
Nem tudja, hogy reménye álom, csalfa és meddő,
Szemébe kacag az élet, helyébe másik áll,
És ha regénye véget ér, elviszi a mentő.

Csepel, 1943. június 29.

Senki sem

A legjobb versét költő soha meg nem írta,
Álomképét festő vászonra nem veté,
Kőbe faragni lelkét senki sem bírta,
S amit hallott, a mennyei bűvös hangot
Maradandó jegybe még senki nem szedé.

Mert amit a művész lelki szemmel látott,
Nem tudta megfogni sohasem az álmot,
Tündérszép, bűvös látomása,
Mit írt, festett vagy márványba vésett,
Sosem volt az igazinak mása

Ami lelkében volt, nem lelé a Szépet,
Hiába is hívta, életen át várta,
Csalfa délibáb volt, elillanó képek,
Pillanat elvitte, nem hozták az évek,
Meddő volt a vágya, többet sosem látta.

Szigetszentmiklós, 1943. november 7.

Sötét hajnal

Sötét hajnal dereng
Feketén, feketén,
Lelkem búsan mereng
Újév zord reggelén.

Vészterhes fellegek
Egészen ellepven
Bevonják az eget
Feketén, feketén.

Könnytenger, fájdalom,
És az ég nem derül,
Szeretet, irgalom
Elmerül, elmerül.

Sötét gyász a világ,
Meghal minden szépség,
Könnyes bús imádság,
S nem derül a kék ég.

Lesz-e még, jön-e majd
Piros hajnal végre,
Hogy a bűn tédet hajt,
S úgy tekint az égre?

Fehér szárnyú béke,
Zöld remény, zöld remény
Mosolyog-e végre
Istennek kék egén?

Csepel, W. M. 4. ü. 1944. január 5.

Pillanatkép

Alighogy elmúlt a hajnal,
Még hűvös az álmos reggel,
Megrakodva fut a vonat
Fáradt munkáshadsereggel.

Egyiknek sem hozott az éj
Nyugodalmat, csendes álmot,
Dolgoztak, mert kell a kenyér,
Hát húzták a nehéz jármot.

Némelyik lehajtja fejét,
Álmos vagy tán gondolkodik,
Ám a legtöbb néma, szótlan,
Fáradt szemük lecsukódik.

Elöttem egy idős ember,
Arca sovány és barázdás,
Csendesen ül a sarokban,
Fáradt, szegény öreg munkás.

Hideg jön be az ablakon,
S rajta nincs semmilyen kabát,
Gondolom, fázik, mert a nap
Süt, de még meleget nem ad.

Most enni kezd, persze éhes
Étvágya vagyonnal felér,
Bár a reggeli szegényes,
Savanyú fekete kenyér.

Abba is hagyja nem soká,
Noha jól még tán nem lakott,
Lehet, hogy későbbre szánta,
Ebédre, amit meghagyott

Hová megy? Nem tudom, talány.
Hol lakik? Közel vagy tova?
Kiköt majd egy nyomortanyán?
Vagy egy fészker az otthona?

Nem tudom, de hogy is tudnám,
Mélázva nézem, hallgatok.
Leszállunk, és ő balra megy,
Én lassan jobbra ballagok.

Csepel, 1944. május 1.

Szürke árnyak

Lassan halad a virradat,
Nehezen veszi kezdetét,
A sötét éj könnyen marad,
Sajnálja hajnal kedvesét.

De már megindul az élet,
Hosszú sorban csillog a fény,
Apró, gyenge lámpák égnek,
Kerékpárosok hada mén.

Száz irányban szerte-széjjel
Meg-megnyílik egy-egy ajtó,
Mozgalmas a sötét éjjel,
Ébrednek sok-sok alvó.

Otthagyják a meleg fészket,
Félbemaradt kedves álmot,
Édesanyát, feleséget,
A szenderegő kis családot.

Amott hosszú vonat robog
Telve álmos munkásnéppel,
Távolabb sok árnyék mozog,
Gyalogosok mendegélnek.

Mint a pillét a vak éjben
Csalogatja a tűz lángja,
Összefutnak közös révbe,
A homályos éjszakába.

Egyik későn, másik korán,
De mindegyik sietve jár
S ahogy jön mind egymás után,
Elnyeli a fekete gyár.

Csepel, 1944. május 5.

Látomás

Hosszú, kormos pesti utca
Tarka-barka néptől zajos,
Gyorsan robog végig rajta
A fürge, sárga villamos

Ifjú lány ül az ablaknál,
Kezében orgonacsokor,
És ahogy a kocsi megáll,
Bólogat a kicsi bokor.

A villamos tovafutott,
Vitte a kedves orgonát
Valamit mégis itt hagyott,
Kedves és drága illatát.

Pesti utcán május futott,
Volt, aki halkán könnyezett,
Valami eszébe jutott,
Gyermekkor, régi környezet.

Csepel, 1944. május 19.

Kérges tenyér

Ha megállna a munkáskéz,
Nem lendülne a kalapács,
Meggzúnne minden termelés,
Nem lenne sehol sem kalács.

Hiába érne a kalász,
Nem lenne sehol sem kenyér,
Ha nem fogná meg a kaszát
A barna, kérges nagy tenyér.

Ha nem szállna a mélybe le,
Meddő maradna a tárna,
Elfogyna a szobák melege,
Ha több szemet föl nem tárna.

Könnyen élő, renyhe fajta,
Megismernéd majd a gondot,
Ha nem lenne munka rabja,
Aki mindent neked hordott.

Egyforma lenne gond, nyomor,
Kivételre nem nyílna tér,
Egyformán korogna a gyomor,
S nem lenne sehol sem kenyér.

Ha nem lenne munka rabja
A nagy világon szerteszét,
Csókolnád majd renyhe fajta
A munkás kérges két kezét

Csepel, 1944. május 8.

Tetemrehívás

Láncot a démonnak,
Erős láncot végre!
Vasat a lábára,
Bilincset kezére!

Mit gyújtott, a máglya
Eméssze meg testét!
Vessétek a tűzbe
A vér szerelmesét!

Pusztul a nagyváros,
Hullik ifja, véne.
Meddig túrsz még, meddig,
Arénáknak népe?

Holt anyák, tetemek,
Ártatlanok vére,
Széttépett kisdedek
Kiálnak az égre.

Téboly és rettenet
Megszűnik-e végre?
Lesz-e még nyugalom
Isten szent nevére?

Hol késel, irgalom?
Szomjaz Róma népe,
Őrült, gaz Heródes
tobzódik a vérben.

A világ egy Róma,
Pokol szakadt árja,
Száz Heródes őrjöng
A nagy arénában.

Ébredj már az égre,
Gladiátor sereg!
Pusztuljanak végre
A gaz Heródesek!

Csepel, 1944. május 28.

Fehér katona

*Két kéz nyúlt felém,
Egyik a Halálé,
Mely erősen átfogott,
Másik, mely nem engedett,
Elvinni nem hagyott,
Az orvos keze volt*

Egy...kettő...három...huszon...hat,
Kínlódva számol, nehezen,
Testéről verejtek szakad,
Aztán elfogy ajkán a szó.

Süllyed, zuhan, mélybe, messze,
Száguld fekete paripán,
Dermedt nyugalomba esve,
Kötve a műtő asztalán.

Fölébe hajlik az életnek
Harcos Fehér Katonája.
Kezében megcsillan a kés,
Friss barázdában meleg a vér,

Szalad a kés, folyik a vér.
Most vattát, majd csipeszt kér,
Tör csontot, ha mást nem tehet,
Ha kell, vág tátongó sebet.

Csatatér a műtőasztal,
Azon folyik a küzdelem,
Olló, fűrész, csillogó kés,
Harca csodás, szinte mesés.

Néma, örök közdelem ez,
De Isten a segítő társa,
És míg a kése vág, sebez,
Hányszor csúszik el műszerén
A Halál éles kaszája!

Csepel, W. M. Kórház, 1945. augusztus 6.

Szombatnapi út

Egy szombatnap
Mélyen a föld alatt,
Munkámnak zord helyén,
Hová nem süt a nap,
Csak a kemence ég,
A kályhák vonalán
Úr a félhomály,
Szolga egy pici villanyfény,
Mondom, a föld alatt,
Hol piszok és korom
Fedi a falat,
Egy sötét folyosón,
Hol csak a patkány oson,
Valami történt velem,
Gyomrom, a pártütő
Föllázadt ellenem.

E kutya sorsot, így beszélt,
Nem tűröm tovább,
Káposzta-, répa-, krumplifőzelék,
Rajta fáradt olaj.
Hát nekem ebből már elég,
Nekem változás kell! Az ám!
De minél hamarább!
Már zöldségeskert, káposzta vagyok,
A múltkor egy kecske belém harapott.

Kedves öregem, szépen kérlelem,
Sonkát, szalonnát mondd, ugyan hol vegyek?
Tán kaláccsal, réteszel
Vagy mivel tömjelek?
Ha megérik rajtad a pecsenyeszagot,
Széttépnek a kutyák vagy éhes farkasok.

Gyomrom egészen elvesztette eszét,
Mindig bosszantó az ily dőre beszéd.
Humorral akarsz tartani engemet?
Bolondnak add, neki lehet,
De nem kell nekem az ilyen bölcselet!

Türelem, fiam, meglehet talán,
Lesz még fehér cipó a munkás asztalán.

Jó, te várd meg, ha tudod!
Én nem élek reménnyel,
Én már kilyukadok!
Szólt, és bizony nem hazudott.
Én a vitát megsínylem nagyon,
Folytatása lett a műtőasztalon.

Most a kórágyon azon elmélkedem,
Egy szombat délután
Mi történt énvelem
Mélyen a föld alatt,
Hol füst, korom fedí a falat,
A sötét folyosón,
Hol csak egér vagy patkány oson.

Csepel, 1945. augusztus 13.

Hazafelé

Azt gondoltam, hogy
A kórházból hazafelé menet
Első utam a templomba vezet.

A halál ösvényén jártam,
De nem hagyott el a remény,
Az élet útját a homályban
Még csak derengni sem láttam.

Most dalol a lelkem, muzsikál az Élet,
Szívem indulót ver, élek, újra élek!
Lassan ballagok, fáradtan megyek
Testem pihenne, még gyenge, beteg.

Sebem nehéz kolonc,
Lassítja fáradt léptemet,
Pedig a falu még tova,
Éppen hogy látszik fehér temploma.

A nap is fáradt már, pihenni tér,
Bíborszínre gyúl nyugaton az ég,
A csendes éj halkán beszél,
Templom ez, bár gyertyája nem ég.

És valami összefogja lágyan
Kezemet, meghajtom magam,
Néma sóhajjal áldalak,
Tied az érdem, Beszédes Hallgatag!

És valami könnyű szárnyon
Visz, viszi a lelkemet.
Szenteltessék meg, Uram,
Ott fenn a Te neved!

Azt gondoltam, hazafelé menet,
Első utam a templomba vezet.

Szigetszentmiklós, 1945. szeptember 13.

Verseny

Rovom, lassan rovom
Sötét, kusza sorom.
Nem tudom, de könnyen meglehet,
Utolsó versem ez,
A halál mögöttem kaszál,
Velem versenyez,
Omlik a rend,
A halál jó kaszás,
Előtte nincsen maradás.

A verseny kemény,
Mégsem félek én,
Pajzsom a hit, vértem a remény.
És ha legyőz? A halál mindenkit elvisz,
Végtére ő nevet, az ember mit tehet?
Élet a célszalag, bármily lassan halad,
A fonál egyszercsak mégis elszakad.

Rovom, lassan rovom
Sötét kusza sorom.
Rövid vagy hosszú a táv?
Nem tudom, de állom a versenyt,
A küzdelem kemény,
Mégsem félek én,
Velem a hit, biztat a remény,
Így lelke most sem csüggedez,
Úgy teszem le hát a pontot:
Nem lesz utolsó versem ez!

Csepel, 1945. november 15.

Nővérke

Járása könnyed, halk és nesztelen,
Úgy suhan át a termen csendesen,
Mint a levél, mit letép az őszi szél,
Nem is halljuk, amint a földre ér.
De mint a levélnek, ahogy a szél fújja,
Szeszélyes szegénynek, cikcakkos az útja.

Meg-megáll sok helyen, nézi az aluvót,
Itt párnát igazít,
Amott meg takarót.
A másiknak megfogja gyengéden kezét,
Számlálja csendesen, mennyi az érverés,
Lehet, hogy pihenne szegényke, tán fáradt,
De nem látszik rajta, lényén erő árad.

Nővérke, nővérke, adjon egy kis vizet!
Nekem gyógyszert hozzon, az Isten áldja meg!
Ezt a hideg rázza, annak arca tüzel,
És ő mindent meglát, mindenre felfigyel.
Szemében meleg fény, az arca biztató,
Ahogy jár-ke, olyan megnyugtató.

Ezt megmosdatja, amazt öltözteti,
Másiknak szöghaját buzgón fésülgeti,
És ahogy körútját hűségesen járja,
Napsugár költözik a betegszobába.
Mert az arca szelíd, és kedves a hangja,
A sok szenvedőnek ő az édesanyja.

Csepel, 1945. november

Senki sem

Betegen fekszem ágyamon,
A szemközti ajtót lesem,
A mutató a számlapon
Ketteshez közeleg csendesen.

És ami nem volt még elébb,
A folyosón most hangzavar,
Beszéd, lárma és más egyéb
A csendbe mohón belemar.

Kipi...kipi...kip...kip...kopp
Kipeg, kopog száz cipő,
Kipi...kipi...sok...sok...sok
Ez a látogatásidő.

Én vagyok elhagyott csupán,
Ágyam mellett meg nem pihen
Se nagyfiú, se kisleány,
Énhozzám nem jött senki sem.
Nem nézek sehova,
Elment mindenki már,
Üres a kis szoba
Az óra négyre jár.

Mint bús madár,
Homály ereszkedik,
Az óra ötre jár,
Korán sötétedik.

Az ágyamon fekszem,
És némán hallgatom,
Hogy az eső csendesen
Dobol az ablakon.

Énhozzám nem jött senki sem,
Fekszem, az esőt hallgatom...

Csepel, W. M. Kórház, 1945. december

Lázár

A kutyák megszánták,
És nyalták sebeit,
A dózsölő gazdag
Nem látta kínjait.

Görnyedő asztala
Minden jóval telve,
Aranybor gyöngyözik
Ezüstös serlegben.

Palotája márvány,
A ruhája bársony,
Kéjesen nyújtózik
Puha selyem ágyon.

Rongyos az éhező
Félmeztelen teste,
Ágya boglya töve,
Ha eljön az este.

Morzsákért emeli
Remegő két kezét,
Nem érti a gazdag
A gyötrő szenvedést.

Látja, nézi csendben,
Hogy száz sebe vérzik,
A szeme se rebben,
Részvétet nem érez.

Nem érdemes szánni,
Öreg tehetetlen,
Dobjátok ki gyorsan,
Hasznavehetetlen!
Senki meg nem szánta,
Törvény sosem védte,
A szegény Lázárnak
Nem volt menedéke.

Mit végzett, a munka
Egyebet nem adott,
Lerágott csontokat
És morzsákat dobott.

Mert kutya volt mindig,
Nem úri, az igaz.
Zörgő csontú, kevert
Gazdátalan kuvasz.

Nehéz erős vaslánc,
Kolonc a nyakában,
Szaladó falatnak
Sosem ért nyomába.

Kóbor veszett kutya,
Ma még tán csak ugat,
Dorong a fejére
Addig, míg nem harap!

De közeleg a hajnal,
S aki morzsákon élt
Küzdve ezer bajjal
Egyszer csak célhoz ér.

Ezer év visszaüt
És az ökle kemény,
Úr lesz majd a lázár
Ábrahám kebelén!

Csepel, 1945. december 27.

Az ösvény

Ember, nem látod még az utat?
A fénysugárt, mely utat mutat?
Mért vagy tétován bolygó lidérc?
Semmibe markolsz, árnyékot kísérsz.
Mászol, mint a csiga,
De félúton megállsz.
Te rabszolga lélek,
Tán a csodára vársz?

Te magad vagy csoda,
Magadhoz mostoha.
Nyafogsz, állsz tétován,
És elpusztulsz éhen
A bőség asztalán.

Te lenézett senki,
Elnyomott mindenütt,
Örök rabszolga vagy?
Az ember visszaüt!
Büszke vagy e névre,
De méltó-e rája?
Teremtésnek gyöngye,
Fényes koronája...

Férfi légy hát, ne gyáva rab.
Mert elhagy az ember,
Az Isten megtagad!

Szigetszentmiklós, 1946. február 24.

Álomkép

Lesz még fehér kenyér,
Pirosra sült kalács,
Ha pendül a kasza,
És cseng a kalapács.

Ha dolgozik a bányász
A tárnák mély ölén,
Lesz majd fekete szén,
Lesz meleg szoba,
A munkásnak boldog otthona.

Lesz még sárga-piros
Édes gyümölcsgerezd,
És aranybort adnak
Majd a szőlőhegyek.

Lesz még vidám derű,
Béke és nyugalom,
Boldog lesz az ember
És újra nagy a hon.

Ha egyesül erő,
És dolgozik a kéz,
Ha nem lesz tényező
A bűnre hajló ész.

Ha minden szív egymásért dobog,
És nemes lesz a cél,
Az ember új életre kél,
Meghal a bűn,
A vétek nem hoz több magot,
Isten az égben boldogan mosolyog.

Nem lesz majd éhező,
Rongyos és fázó,
Ha együtt lobog a piros
És nemzeti zászló.

Szigetszentmiklós, 1946. február 5.

Ember leszek

Ezer éve, hogy éhezem,
Rongyos a ruhám és fázom,
Vérzik égető mély sebem,
Utamat görnyedve járom.

Földre nyom a nehéz járom,
Kinyújtom reszkető kezem,
Jaj tör ki számon,
De nincs, aki szánjon.

Ingoványban élek
Ezer bús éve már,
De hiszek, remélek,
Bár számig ér a sár.

Ezer évig függtem
A gyilkos kereszten,
De egy szánó arcot
Hiába kerestem.

Sorsom csak szenvedést,
Új meg új kint hozott,
Más volt a vétkező,
De én a kárhozott.

Hontalan, hazátlan,
Mindentől elnyomott,
De érte a vállam
Keresztet hordozott.

Hóhér volt a gazdám,
Vert és kerékbe tört,
S mit vérem öntözött,
Mostohám volt a föld.

Senki fia voltam,
Mindenki szolgája,
Bilincs az ékszerem,
Börtönöm a gálya.

Csepp volt az örömöm,
A fájdalom tenger,
Születtem és haltam,
De nem voltam ember.

Hanem hajnal virrad,
Kiderül az ég is,
Nem űzött rab,
Meghajszolt vad,
Ember leszek én is.

Szigetszentmiklós, 1946. február 15.

Nem a fegyver

Nem a fegyver és hatalom
Az igazi védőbástya,
Tiszta erkölcs, hit, bizalom
És a lélek szabadsága!
Hol a jogrend és igazság,
Egyenlőség és szabadság
Tette le az alapkövet,
Mit ér ott a földi erő,
Kard-, puska- és szuronyerdő?
A hatalom ott az eszmét,
Vérben mossa bár a kezét,
Sohasem dönti meg!

Szigetszentmiklós, 1946. február 19.

Mert tied az ország

Nagy Sándor kell most vezérnek,
És harcosnak Leonidász,
Bölcs Szókratész legyen a vén,
Hős Mucius az ifjúság,
Gracchusok anyja a szülő,
És egri nő a honleány!
Előre hát, munka hőse!
A falakra mind valahány!
Az órák, a percek
A győzelmet hozzák!
Előre még!
Segít az ég,
Tied a jog, az igazság,
A föld, az örökség!
Tied az ország,
A hatalom és a dicsőség
Ámen

Szigetszentmiklós, 1946. február 21.

Halálkeringő

Ez nem a vidámság helye,
Kacaj itt nemigen csendül,
A lég sóhajjal van tele,
A sarokban sötét gubbaszt
Egy fekete rém,
A halálkeringőt játssza
Komor hangszerén.

Kacag a napfény odakint,
De itt azért csak nem derül,
Ha tán a mosoly betekint,
Megriad, tovamenekül.

Hallgat a csend, és a beteg
Sóhajt vagy vele tart,
Szeme a távolba néz,
Messze van-e még a part.

Künn vidám, derűs az élet,
Az úton ifjú pár kacag,
S egy haldokló ágya mellé
Most húzzák a spanyolfalat.

Szigetszentmiklós, 1946. február 25.

Ébredj!

Ébredj végre, munka rabja!
Föld hatalma, világ népe!
A nagy égre, rajta, rajta,
Ne nézz hátra, csak előre!

Mert te vagy az Erő,
A mindent leverő,
A múlt és a jelen,
A boldog, szebb jövő

Mert te vagy a kezdet,
Te, az Isten kardja,
A bosszuló végzet,
A sors bős haragja

Csillaga az égnek,
A mindenség része,
Ébredj öntudatra!
Ember leszel végre?

Semmit se várj mástól,
De magadtól sokat,
Mert te vagy az úrben
A súly és térfogat!

Rajtad minden teher,
Más bűne keresztje,
Mert te vagy az Ige
És az örök Eszme.

Szigetszentmiklós, 1946. február 27.

Sok a felhő

Sok a felhő, sötét az ég,
Alig látni már a napot.
Pénélopé, mire vársz még,
Nem jön vissza a te rabod!

Csábos Kirké fogva tartja,
Vagy meglehet, nem is él már,
Ráborul a tenger habja,
Eltemette a nagy vízár.

A kérők már nagyon zúgnak,
Lassan elfogy az ígézet,
Hátad mögött súgnak-búgnak,
Nem segít már az ígéret.

Ne bontsd fel éjjel a hímet,
Mit nappal varrogatsz!
Elég volt már a sok szívnek,
Kiket régen csalogatsz!

Elég volt már a játékból!
Ha ő nem jön, válassz ki mást,
Aki erős és felhúzza
Odüsszeusz erős íját!

Szigetszentmiklós, 1946. március 11.

A nap csókja

A ruhája tiszta,
De egyszerű, szerény,
Ám ő maga is az,
Munkásleány szegény.
Szegény bizony, igaz,
Nem is úri fajta,
De a ruha nagyon kedves,
És jól is áll rajta,
Pedig nem szalonban készült,
Csak ő maga varrta.

A cipője se új,
Kicsit vásott, kopott,
Hanem azért vígan,
Ütemesen kopog.
Nem kígyóbőr persze,
És nem is divatos,
Hanem apró, formás jószág,
Alig harminchatos.
A fénye is rendes, tiszta,
Nem olyan másnapos.

Nincsen rajta ékszer,
Gyűrű sincs az ujján,
De virul az élet
Üde hamvas arcán.
Mosoly bujkál piros ajkán,
Ibolya kezében,
Két ragyogó gyémánt csillog
Nevető szemében.

Friss, mint az új tavasz,
Mint ifjú kikelet,
Ki mosollyal győzi le
A havas, vén telet.
Mert ő a gazdag Ősz,
A győzedelmes Nyár.
Csókot szór hajára
Az arany napsugár.

Szigetszentmiklós, 1946. március 15.

Fekete angyalok

Sötét felhők borítják az eget,
És hol van még a derengő hajnal?
Talán örök sötét éj fenyeget,
Tele vésszel és halálos bajjal.

Messze valahol egy picike fény,
Napóriás tán ott, ahol ragyog,
De míg áthatol a távlat ködén,
Ellopják a fekete angyalok.

Sötét kezek fekete palástból
Fátyolt húznak a fényözön elé,
Jaj, a szürke ködnek mély honából
Fény, világosság ne törjön elé.

Mert az a nap az igazság fénye,
És bántja a sok vakondok szemét,
Hát fátylat vonnak a kéklő égre,
Ne lásson a sár, pizsok és szemét.

Igen, a homály mindent elborít
A kevés, ki a sötétben is lát,
A bolygók közt maga is elbukik,
Vakokra szórva a Nap sugarát.

Szigetszentmiklós, 1946. március 23.

Mindegy

Munkásnál kezdődik
Az igazi ember,
Ha rajz fölé hajlik,
Vagy ha szenet termel,

Ha darut irányít,
Vagy zsákokat emel,
Vagy hajszál műszeren
Grammokat mérlegel,

Ha kikötőmunkás,
Avagy szántóvető,
Ha csikós a pusztán
Vagy kettőskönyvelő,

Ha művész és megfest
Egy nagyszerű képet,
Vagy az irodában
Hajszol írógépet,

Ha rovással számol
Az ásója nyelén,
Vagy ha láncszabállyal
Készül az eredmény.

Legyen hómezőkön
Tán kóbor prémvadász,
Vagy tengeren járó
Félvad gyöngyhalász,

Mindegy, ha tollat vesz
Vagy szerszámnyél töri
Kérgesre a kezét,
Ha maga keresi
Mindennapi kenyerét,

**Mindegy, hogy mit csinál,
Ha javakat termel,
Munkásnál kezdődik
Az igazi ember.**

Szigetszentmiklós, 1946. március 25.

Eresz alatt

Előttem van egy kép, nem is régen láttam
Külvárosi utcán, borongós délután, ahogy arra jártam,

Sokatmondó lenne, ecset alá való,
De nem vagyok művész, festő vagy rajzoló,

Ezért csak leírom, ahogy ez már szokás,
Pont, vessző, hiányjel meg egy pár tollvonás,

Íme, tehát kezdem, zezzugos kis utca,
A sarkon egy koldus bús hangszerét nyúzza,

Két oldalon házak, járdán nyüzsgő népek,
Csakúgy, mint a viskók, kopottak szegények,

Háttérben rozoga kézikocsi halad,
Riksa bús rokona, nem büszke lófogat,

Rajta egész halom kopott vén ócskaság,
Egymás hegyén-hátán nagy összevisszaság,

Törött lábú asztal, meg egy pár sánta szék,
Mosóteknő ölén ásít egy nagy fazék,

Körülötte kisebb lábasok, kanalak,
Ijedten, lapulva húzzák meg magukat.

Rongyos pokróc alatt szundikál egy dunyha,
Tarka mint a zsiráf, annyi a folt rajta,

Batyuk alá bújva középén egy szekrény,
Kopott színe miatt röstelkedik szegény,

Szalmazsákon fekszik egy néhai dívány,
Rajta félvak tükör, az is új színt kíván,

Hogy a lomok között egyéb még mi lehet,
Azt már adja hozzá a gazdag képzelet!

Mind ami rajta van, nem is volna nehéz,
De a ló-helyettes gyenge, vékony legény.

Fúj, mint egy gőzkazán, és csak lassan halad,
arcán bő verejték sós patakja szalad.

De hogy ne rajzoljak tán hiányos képet,
A család s az asszony szintén itten lépked.

Egyet visz a karján, egyet kézen vezet,
Kettő előtte fut, egy mellette tipeg,
Elöl a két nagyobb cikcakkosan szalad,
Kóbor macskát hajszol s nagyszerűen mulat.
Ez az egy derús szín, a többi csak untat.

Így ballag lassacskán a szomorú menet,
És közben az eső csendesen megered.

Gyűlnek a víztócsák- és a macskakövek
Kis tengerszemekben csillogva fürdenek.

Anyjuk s a gyerekek, mint ázott verebek
Eresz alá bújnak.
Az ember kesereg és dühösen megáll,
Míg az asszony némán fejet hajt a búnak,
És halkán sírdogál

A pokróc, a dunyha egészen elázik
Mi lesz a takaró? A gyerekhad fázik,

Didergő madárcák, ázott kis verebek,
Közeleg már az éj, de hol lesz majd fedél?

Az ég csak nem derül. Lesz-e jótét lélek?
Lesz-e, aki megszán, szív, amely könyörül?

Árva kis fiókák, szürke kis verebek,
Lesz-e darab kenyér, ki ad meleg étket?
Ha elnyom az álom, hol találtok fészket?

Elöttem van egy kép, nem oly régen láttam
Külvárosi utcán, borongós délután, ahogy arra jártam.

Szigetszentmiklós, 1946. április 21.

Más ez a tél

Nem olyan ez a tél, mint hajdanán
Más az élet, az ember is talán.
Ahol járok, más a tájék,
Borong a köd és az árnyék.

Szürke az ég, fakó, sivár.
Hol élet nyüzsgött egykoron,
A mozgás tétlenségre vált,
Minden üszök, rom és korom.

A néma csend szinte kiált,
Bószült sátán nyargalt itten,
Pokol tébolyult vadlován,
Őrjöngő démon keringett
Eszelős, veszett orgián.

Géptetemek, ledőlt falak
Téli álomban dermednek
A fehér hó alatt.

A múlt ide temetni jár,
Beszélnek a néma romok,
De hallgat a gyár,
Emlékén mereng
A téli éjszakán.

De mikor felkel
A borongós reggel,
Népes lesz a tájék
Rongyos emberekkel.

Szürke kicsi hősök,
Nosza, hát regösök,
Hadd zengjen a koboz
És szóljon az ének!

Negyvenötnek telén
Volt egy hősköltemény,
Csákánnyal a kézben
Romok között írták
Ifjak, nők és vének.

Ásó volt a fegyver,
Kalapács és véső.
Eső vágta, vihar tépte,
De nem hátrált egy lépést se
Az újjáépítő.

Ajtó, ablak, tető sehol,
Vigasztalan, kárhozott hely,
Hóval takart hideg pokol.

Gyötörte a hideg,
És marta az éhség,
De kitartott mégis,
Nem csüggeszté kétség.

Névtelen kis hősök
Rongyosan, szegényen
Állták a harcot
Kevélyen, keményen.

Volt, akinek lába
Lyukas cipőn által
Nézett a világba.

A másiknak keze
Sebekkel volt tele,
Hanem azért húzta
A csigaszor láncát,
Beteg volt a másik,
A lelke is fázott,

Ordítva nyargalt a szél,
Tört ablakon, üres ajtón
Süvöltve tört elő,
Bőszén tépte a rongyokat,
S nem volt melegedő.

Hanem azért csak dolgozott,
És kitartott mégis,
Nem mesét mondtam,
Köztük voltam én is.

Szigetszentmiklós, 1946. május 14.

Szamárháton

Fából volt az én kereszttem,
Nehéz, mint a végzet,
Megsebezte a két vállam,
Kezem, lábam vérzett.

Fából volt az én kereszttem,
Meg is haltam érted.
Hát te, édes fiam, lányom,
Mit áldoztál értem?

Egyszerű és igaz voltam,
Szamárháton mentem.
Ilyen úton, fiam, lányom,
Követsz-e te engem?

Díszkeresztrel, szép ruhában
Csalhatod a nagyvilágot,
Tied lehet fény, gazdagság,
Nyerhetsz földi méltóságot,

Lehetsz élő szenteskedő,
Hívók között, papi rendben,
De az égben nem ámíthatsz,
Elveszítesz engem.

Kicsi leszel, nagyon szegény,
Mert nem élsz te bennem,
Édes fiam, kedves lányom,
Nem követsz te engem.

Szigetszentmiklós, 1946. május 19.

Áldozatkészség

Én már nem magamért élek,
Én a jövőért dolgozom.
Én már semmit sem remélek,
Változás nem lesz sorsomon.

Én azért mégis dolgozom,
Bánatom gonddal cserélem,
A jelent kínnal hordozom,
Világom jövőben élem.

Mert én azt szentül remélem,
Amiről még csak álmodom,
Itt szebb és jobb világ léssen,
Sok örömmel kis fájdalom.

A jelent általszárnyalom,
Valóra válik látomás,
Mindenkinek terítve van
A bőség áldott asztalán.

Ha életem feláldoznám,
Nem baj! Az egyén mit jelent?
Szabad lesz fiam, unokám,
És én boldog a sírban lent.

Szigetszentmiklós, 1946. június 8.

Mostoha fiú

Másnak építék palotát,
Én magam kunyhóban lakom,
Hordom a föld kövér javát,
Sínylődöm sovány falaton.

Csillogó gyémánt koronát
A nagy királynak én adom,
De másra szórja sugarát,
A fénynek árnyékát kapom.

A koldus az utcasarkon
Nekem sírja el panaszát,
Filléremet neki adom,
Jó, hogy az nem vár koronát.

Én a nyár gazdag kosarát
Kifosztva, üresen kapom,
Az őszből a levélhullást
Dérütött, száraz avaron.

Más gyűjti az istenáldást
Meggpihent, kövér ugaron,
Én elhullott árva kalászt,
Kárhozott, sovány parlagon.

Mégis büszke vagyok nagyon,
Kenyeret verejtékem ad,
Én vagyok az értékvagyon,
Nem vagyok koldus sem király.

Szigetszentmiklós, 1946. július 1.

Bibeszálon

Kereselem a mélységes tengeren,
Kopár sivatag égő fövényén,
Sasok honában, fent a bérceken,
Vak homályban mélyen a föld ölén

Csillogó, derűs gyermekszemekben,
Pillangó hímes, aranyos szárnyán,
Csillagok közt a végtelen égen,
Érett gyümölcsnek harmatos hamván,

A nagy világúrt szédülve futom,
És feltárom a roppant végtelent,
De lent a földön hányszor elbukom,
Mert nem tudom, egy parány mit jelent.

Hol van? Vélem, egy messzi világon,
Hová még a képzelet se szállhat,
Ablakomban egy cserép virágon
Fest álomszép, csodás bibeszálat.

Benne van egy fennkölt gondolatban,
Lelkemben, ha nemes érzés fogan,
Anyahívó kisded mozdulatban,
Szívemben, ha igazságért dobban.

De nincs semmi a tudás mérlegén,
Ésszel nem is lenne felfogható,
Ha a lényegét ember értené,
Nem is volna Örök Mindenható.

Szigetszentmiklós, 1946. december 5.

Leng az inga

Szememet mereven
egy pontra szegezem
szobámnak ablakán.
Bámulom, nem látom,
Átnézek rajta bár,
Mert lelkem messze jár,
Túl a Sarkcsillagon,
Túl az Andromédán.

A szemközi falon
Lassan és elhalón
Az óra csendesen ketyeg,
Lassan méri az időt
A fehér számlapon.

Hallok minden moccanást,
Látom, ami végbemegy,
S róla nem veszek tudomást.

Ismeretlen vidék tárul eléem.
Tudom, nem jártam erre még soha,
Mégis, mint ismerős mosolyog felém,
S bizton érzem, voltam itt valaha.

Szemem nem látta, lábam sosem lépte,
Mégis valami tudatomba véste.
Volt másik énem, velem azonos?
Élt, meghalt, és egy rejtélyt rám hagyott?

Pár szó, vagy mondat csendül hirtelen
Lágyan, kedvesen, mint egy kis harang,
Ő, ezt sokszor hallottam, ismerem,
De aki mondta, akié a hang,
Rég a sír ölén nyugszik, Istenem!

Nem látom hát sokszor, amit nézek,
S hallom, ami nem rezeg a térben
Mi a való? Mi hát az ígézet?
Ki mondja meg? Felel, akit kérdek?

Míg a rejtély után futok,
A nyilvánvalót feledem,
Önmagamat sem ismerem,
Magam is egy titok vagyok.

Melyik az igazi énem?
A templomba sosem járok,
De az Istent mégis félem,
S imádkozni nem szokásom.

Miért bőszít bővízű imádság?
S mért ítélem el az istenkáromlót?
Bosszant hangos nevetés, vidámság,
De mosolyra derítem a búsulót.

Égő lámpából kiengedem a legyet,
Mert nem bírom nézni a szenvedést,
Bár az üveg égeti kezemet,
Míg másítom a féreg végzetét.

De egy bántó szóra elfog a gyűlölet,
Ütni tudnék gögös kevélyen,
Ha az ösztönt, ami már majdnem úrrá lett,
Nem fognám le vaskézzel keményen.

Melyik hát az igazi énem?
Mikor a lelkem szeretetre hív?
Vagy ha vad indulat lángol bennem,
S gyűlölettel ver keblemben a szív?

Jól esik, ha vannak körülöttem,
A társalgást szívesen veszem,
Hallgatom csendben, mintha figyelném,
Ha már el nem kerülhetem,

Mi vagyok hát én, társas lény,
Vagy tán egy különc remete?
Fogja-e valami a kezem?
Szív, értelem, lélek, öntudat?
Van-e, ami irányít, vezet?
Vagy végzet űz, ösztön, hangulat?

Szigetszentmiklós, 1947. június 12.

Cserebogár

*Ki vele, ha nem jó sáfár,
Csak a sápot húzza!
A konkolyból elég lesz már,
Hadd nőjön a búza!*

Nem mondom, hogy általános,
Mindenkor volt kivétel.
Hanem azért csak hiányos
Ma is az igaz ember.

Közéleti pályára tör
Tízféle párt száz fia,
Bővül a kör, gátat söpör
Az ígéret, szófia.

És mint egy hang, zúg az éljen.
Feltétlen a bizalom.
Ez kell nekünk, soká éljen,
Ez csupa tűz, buzgalom!

És ha bejut valahova
S kap vezető szerepet,
Halászik a zavarosban,
Szolgál önös érdeket.

Hogy tovább is maradhasson,
Néha-néha veteget
Másoknak a dús haszonból,
Olykor egy-egy keveset.

Ma még kukac a föld alatt,
De holnap már lombokon jár,
Míg levél van, ott is marad,
Ebből lesz a cserebogár.
Amíg kint van, beugat,
Ha már bent van, kiugat,
Színleg elvtárs, szívben mágnás,
Bár szidja az urakat,

És titokban farkat csóvál,
Amíg fogat mutogat.

Tudja, hogy megy jól a tánc,
Régi láncon új a kutya,
Semmi egyéb, semmi más,
Ez az egész változás.

Lánc-lánc, eszterlánc,
Ahogy fűtyül, ahogy fújja,
Úgy folyik a tánc.
Régi kotta, új a nóta,
Új kötésben ó románc,
Új a kutya, megmaradt a
Régi lánc.

Kergettük a szúnyogokat,
hess, hess, hess!
Elmentek a jóllakottak,
Megleptek a kikoplaltak,
Terjesztik a maláriát,
Piros vérre éhesek.

A mezőkön sáskahad jár,
Jut a kertben minden fára.
Nagyon sok a cserebogár,
Mind csak a zöld lombot rágja,
Teleeszi pukkadásig
Valamennyi a begyét,
Mohó szájjal mind lerágnák
A szebb jövő levelét.

Szigetszentmiklós, 1947. augusztus 28.

Csillaghullás

Tudjátok-e, mikor?
Valamikor régen
Csillagok ragyogtak
Fenn a magyar égen.

Száz évvel ezelőtt
Ragyogott a mennybolt,
Istenkéz rakott rá
Gyémántkőből egy sort.

Nem egyszerű bolygók
Sápadt, halvány fényben,
Száz évben ha egyszer
Tűnnek fel az égen.

Hanem akkor sok volt,
Az ég alig látszott,
Petőfi, Jókai,
Vasvári és mások,

Damjanich, Bem apó,
Csillagóriások,
Szép magyar huszárok,
Hős vörös sipkások.

De sok volt az ellen,
Száz jutott egy főre
Nem nézte a honvéd,
Mennyi van előtte.

Tudjátok-e, mikor?
Valamikor régen,
Csillaghullás támadt
A bús magyar égen.

Hulltak egymás után
Kiss Ernő, Damjanich,
Vécsey, Nagy Sándor
Török Ignác, mások.

Világosi rónán
Kettétörött a kard,
Fél világ özöne
Elyomta a magyart.

Hanem a csillagok
Végső gyémánt fénye
Lángbetűket húzott
A bús magyar égre.

Az írás még ott ragyog
Lesz itt még szabadság,
Megölt szabadságnak
Lesz még harmadnapja!

Szigetszentmiklós, 1947. október 6.

Ez a titokzatos, elmosódott, alig olvasható szám egy nyolcszögletű vastömb felületén van. Ez a vastömb a Csepeli Vas és Fémmű ócskavas-telepe szélén álló mázsház mögött van elhelyezve egy keskenyvágányon álló vas kocsi álvázához pántolva.

Nincs azon a vastömbön semmi különös látnivaló, olyan, mint a többi öntvény. Fekete patinával vonta be az idő. Az emberek közönyösen mennek el mellette. Igazuk van. Én is így tettem eddig, hiszen nem tudtam, hogy az a vastömb mégsem olyan közönséges, mint a többi. Ezt én is csak most, pár elejtett szóból tudtam meg, és most elgondolkozva állok mellette. Van is miért.

Az a vastömb egy olyan különleges urna, amilyen valószínűleg a világ egyetlen múzeumában se látható. Az a vastömb egy embert zár magába. Örök börtöne egy munkásnak, akit a szörnyű végzete a pokol méhébe, a Martin kemence folyékony vasának borzalmas hőfokú lávájába lökött. Neki még sóhajtani sem volt ideje. Csak egy felcsapódó füstpára jelezte, hogy egy ember, aki az előző pillanatban talán még a jövőjét tervezgette, nincs többé. Pillanat alatt tűnt el testestől-lelkestől mindenki szeme elől.

Semmi közelebbi, rá vonatkozó adatot nem tudok, de arra gondolok, hogy ha a gyár akkori vezetőségében megvolt a kegyeletérzés, hogy abból a csapolásból ezt a különleges darabot félre-, ugyancsak félretegye, de elfeledte a nevét egy kis magyarázó szöveggel rávésni, hogy abban az öntvényben egy munkás testének az atomjai vegyülnek a vassal, akkor ezt a mulasztást a másnak kellene helyrehozni. Nem lenne szabad otthagyni, ahova valamikor félrelökték, hanem valahol el kellene helyezni. Legalább olyan egyszerű talpazaton, mint amilyen egyszerű helyre állította életében a sors.

Tartoznánk neki legalább ennyivel...

Csepel, 1948. augusztus 8.

Ősz anyóka

Ősz anyóka áll a járdán,
Eső veri, vágja a szél,
Nincsen nagykendő a vállán,
Tán nem is él, nem is eszmél.

Ősz anyóka áll a járdán,
Néha fázósan megremeg,
Arca fehér, mint a márvány,
Rajta eső és könny pereg.

Ősz anyóka áll a járdán
Szomorúan, egymagában,
Olyan, mint egy néma bálvány
Hinduk ősi templomában.

Ősz anyóka áll magában,
Az esőben úgy didereg,
Egyszer piros, majd meg halvány,
Ősz anyóka tán lázbeteg.

Ősz anyóka áll a járdán,
És a megszázó kegyelet
Földre dobott kendőjébe
Néha fillért veteget.

Esős őszi délutánon,
Estefelé, alkonytájon
Ősz anyóka búsan, árván
Sírdogál a nedves járdán.

Csepel, W. M. 2. kapu 1948. október 27.

Békaszemmel

Varangy dökög át az úton,
Túloldalon vár a párja.
Undok féreg, szól az ember,
Aki a csúf békát látja.

Siess, szívem, szól a másik,
Édes csókkal várva várlak,
Királynője, legszebb gyöngye
Varangynak és más békáknak.

Siess, hogy az a csúf ember,
Aki ott áll a csapáson,
Olyan undok, mint a gólya
Jaj, valahogy meg ne lásson!

Szeme kancsal, füle csákó,
Orra vörös, mint a répa!
Nincs a földön szebb állatka,
Mint a bájos varangybéka

Szigetszentmiklós, 1949. július 8.

Hívó Tamás

Szép és hasznos a tudomány,
Titkok homályába mélyed,
Halad, nyomul nap nap után,
És ösztönzi, hogyha téved.

A fényévek sűrű ködén,
Mit csak a műszerem fog fel,
Valami megcsillan felém
Messze, messze, mégis közel,

Vagy a szemem előtt futva
Vagy a csillagvilág között,
Az Északi Vadászkutya
Sűrű ködfoltjai mögött.

Amiben hisz ezer tudós,
Fényes lángelme, bölcselő,
Azt megtagadja millió
Tömeg, kérkedő kétkedő.

Tiszteletre méltó lehet
Mindenkor a tagadás,
Ha alapja mély ismeret,
Nem a szájalmas nyafogás.

Ami ezer évig jó volt,
Ma is jó, de így szokás,
Sírt ás neki divathóbort,
De úgy mondják, haladás.

Nagy hiba, maradi vagyok,
Nem oly haladó, mint más,
Szellemem szerény, nem ragyog,
Szokásból nem leszek Tamás.

Egyik vallást sem rendelem
Sosem a másiknak alája,
Mindegy, istenét miképpen
Csalja vagy híven szolgálja.

De szentül hiszem, hogy a fény,
Bárhonnan indul vagy ered,
És minden egyéb jelenség
Valakihez visszavezet.

Minden, ami az éteren
Átsugárzik, vagy ideér,
Részecskéként nappal-éjjel
Egészet, egységet dicsér.

Bárhoz török meg idelenn,
Gyilkosnak véres fegyverén,
Vagy ha csillogva megpihen
A kisdéd nevető szemén,

Hiszem és vallom, hogy a fény
Indult, mert küldte Valami
Az éter hullámtengerén,
Ami nagy, örök, isteni.

Szigetszentmiklós, 1950. február 5.

Te is...

Te is fa voltál
A Nagy Kertben
A többi között,
Kikeletkor virágoztál,
Ágad színbe, díszbe,
Virágba öltözött.

Te is élvezted a fényt,
Az esőt, a napot,
Az ég neked is virult,
De nem voltál hálás,
Virágod lehullt.

Eljött az Ősz,
Áldástól görnyedő
Volt a többi fa sora,
Lombod neked is volt,
De gyümölcsöt
Nem hoztál soha.

Te is tűz voltál,
Mint a máglya,
Lánggal égtél,
Úgy lobogtál.

És mi lettél, büszke máglya?
Telt az idő, már csak pislá,
Töviggé égett kormos fáklya.

De míg lángod
Lobogva égett,
Nem vett körül
Didergő lények
Fél karéj serege.

Apró tüzeknél lelt menedéket,
Fázó teremtmények sora,
Te lángoltál, de meleget
Nem adtál azoknak soha.

Te is víz voltál,
Olyan, mint a többi folyó,
Hosszú úton vándoroltál,
De míg habod tova futott,
Vizedből üdítő korty
Vándor szomjazónak
Sohasem jutott.

Párologtál, mint a többi víz,
De nem lett belőled
Sohasem eső,
Nem újult utánad
Hervadó virág,
Fonnyadó mező.

Futottál és eljutottál
Az értől az óceánig –
Mi haszna volt?
Édes vized
Minden cseppjét
Sós tenger itta meg.

Te is asszony voltál,
Ölelkeztél,
Forró vággyal csókolóztál,
De az ölelés, a csókok nyoma
Hova lett, ó mondd, hogy hova?
Telt kebeled
Kinek adott édes tejet?
Rejtve maradt,
Nem látták azt gyermekszemek.

Altatódalt nem dúdoltál,
Minek?
Nem volt, aki sírt,
Dalod nem kellett senkinek.

Öled mindig üres volt,
Félénken és boldogan
Nem bújt meg benne senki sem.
Élvezted a csendet,

A nyugalmas békét,
Láttál sokat, csodást,
Szobrot és művészi képet.
Őrzöl a lelkedben
Százféle emléket,
De csillogó fényét
Gyermeked szemének
Nem...nem láttad soha.

Udvarod porában nem maradt
Típegő lábacskák
Tétova nyoma.

És egyetlen éjszakán
Sem térdeltél kiságy előtt,
Nem gyötrődött forró lázban
Kis gyermeked szemed előtt.

Te is, te is asszony voltál,
Ölelkeztél,
Forró vággal csókolóztál,
De terhét nem vetted semminek,
Nem lettél anyja senkinek
Asszonyorsban
Mért nem lettél hát soros?
Meddő voltál? Könnyen lehet,
Nem fogom rád, hogy okos.

Szigetszentmiklós, 1950. szeptember 17.

Semper idem

Elmúlt már a vén tél,
De még nincsen tavasz,
Vetés zölden nem kél.
Tavasz, nyár, ősz vagy tél
Mind egy formán ravasz.

Gazdag ígéletben,
De fösvény a marka,
Mind-mind hamiskártyás,
Szemfényvesztő fajta

Mindegy az év szaka,
Egyiket se várom,
Nem vesztek a réven,
Nem nyerek a vámon

Szigetszentmiklós, 1951. február 18.

Credo

Hiszek egy Ördögben, az emberi gonoszságban, vétek és kárhozat teremtőjében.

Hiszek az emberi aljasságban, mely az embert lépcsőnek használja, testén, lelkén keresztülgázolva halad fölfelé a jólét világába.

Hiszek a zsarnoki elnyomásban, mely minden időben üldözte és üldözni fogja, megkorbácsolja, arcul veri, szembe köpi és keresztre feszíti az Igazságot, és olyan súlyos nehezéket gördít a sírjára nagypénteki zárókőnek, hogy soha se lehessen alóla húsvéti feltámadás.

Hiszem, hogy mindig lesznek éhezők és jóllakottak, jól öltözöttek és rongyban járók, palotákban lakók és nyomortanyákon élő páriák, luxusautón járók és a járművek lépcsőin fűrtökben lógó „legfőbb értékek”.

Hiszek a Testvériségben, amelyben a kiváltságosok mindenkor testvériesen megosztognak a nagy fehér kenyéren, míg a mostoha fiak a morzsákat csipegetik.

Hiszek egy fejlődési folyamat törvényszerűségében, amely ha nem is a lefektetett ideológia alapján, a demokratikus társadalmi formában is ki fogja termelni a maga cím és rang nélküli arisztokráciáját a múlt minden fényűző kényelmével.

Hiszek szentségtelen kezek átkos közreműködésében.

Hiszek a Vétekben, embernek ezerarcú fiában.

Hiszek egy közönséges és egyetemes állati tömegéletmódban.

Hiszek a modern rabszolgatársadalom kiépítésére törekvő politikai szemfényvesztők egyezségében.

Hiszek a tömeggyilkosok, a nép véreben gázolók bűneinek megbocsátásában, Vétek és Kárhozat mindennapi feltámadásában és az igazságra szomjazó emberiség örök életen át tartó, meddő várakozásában.

Az alfától az ómegáig. Ámen.

Szigetszentmiklós, 1953. augusztus 8.

Közelebbről

Kik azok ott a gyár
Égető és kopár
Dísztelen udvarán
Dolgozva szaporán?

Kik azok, emberek?
Ráfogni nem merem,
Bár ha meggondolom,
Van ilyen rengeteg.

Íme, itten ezek
Vasvillával hánynak
Öblös társzekerbe
Vasforgácsot, rezet.

Süllyed, mozog a váll
Izom feszül a karon,
Így csak ember munkál,
Vagy az igás barom.

De hát mért sietnek,
Miért olyan nagyon?
Jövel, szent hazugság,
Segíts elmondanom!

Nos hát ezek itten
Boldog, szabad lények,
Övéké az ország
Tulajdonuk a gyár.

Nemcsak terhét érzi,
Élvezi a hasznát,
Dolgos kézzel épít
Magának jobb hazát.

Állj meg, rút hazugság,
Elég lesz már, elég!
Arcomon a harag
Szégyenpírja ég.

Amint láttam, látom,
Úgy festem a képet,
Lásson, amint arcuk
Sötéten elborul,

Érezzen meg rajta
Az izzadság szaga,
Az omló verejték
Csípős, maró sava.

Ezzel a hárommal
Azonos a sorsom,
A mostoha élet
Nekem is adósom.

Tudom, mért sietnek,
Súly kell nekik bőven,
Azért igyekeznek
E pogány időben.

Erre megy a játék,
Pénzre megy a dolog,
Ez a nagy főtengely,
Minden rajta forog.

Miből lesz a ruha,
A cipő, a kenyér?
Ez ám csak a nagy súly,
Minden mással felér.

Lelkesít a szónok,
De mindenki unja,
Befogja a fülét,
A szemét behunyja.

Nincs oly futóbolond,
Ki elhinné rendre,
Hogy szent az a munka,
Melynek csak a szennye

Ragad, tapad rája,
De áldását magán
Bús élete során
Nem érzi, nem látja.

Dicsfénynek nincs helye
Hazugnak homlokán,
Le vele, le vele!
Szégyen a borostyán,
Hullik a levele
Tele van már a tér,
Szégyennek bélyege
Kell oda, nem babér!

Szigetszentmiklós, 1954. szeptember 10.

A munka dala

Zúg, morog a százféle gép,
Az ember nem hallja szavát,
Csak jelbeszéddel int, bólint,
A gázon, füstön, lármán át.

Fogba vág a fogaskerék,
Jajgat és sikolt az acél,
Ha a kés éle belevág,
Hullik a forgács szerte-szét.

Kint lármázó traktor halad,
Kocsit vontat, vagy tán ekét,
Eltűnik, de ahol szalad,
Gáztól bűdös, szürke az ég.

Az udvaron mozdony prüszköl,
Gőzfelhőbe vonja magát,
Idegtépően hosszan fütyül,
A kéményén füstöt okád.

Köpköd, mint egy órjás macska,
Ha kutyától fára oson,
Piros zászló ahogy lendül,
Nagyot ránt a kocsisoron.

Szögecsel a légalapács,
Hangja serkent és biztató,
És mint a szorgos méhcsalád,
Álmosan zsong a dinamó.

Vasforgáccsal az ölében
Fut az utcán egy markoló,
Bálázza majd ez erős prés,
Fűtve várja már a kohó.

Csörög a csigasor láncá,
És mint héja a csibével,
Emelkedik a magasba
Könnyedén a nagy terhével.

Csattog a szíj a keréken
Minden újabb fordulatra.
Automata vált most éppen,
Fúrót szegez forgó vasra.

Messze repülőgép süvölt,
Szárnyal rajta a lég ura,
Valahol sziréna üvölt,
És felbög egy autóduda.

Miként gyermek a mogyorót,
Ott egy zúzógép vaskemény
Gránitot öröl fogával
Harsogva, játszi könnyedén,

A másik erős csőrével
Betont kopogtat és rombol,
A roppant hengersizörnyeteg
Morog, baljósan dorombol.

Ahogy üt a gőzkalapács,
A föld is messze megremeg,
Halkan zümmög az olajprés,
Mint valami kicsi bogár.

Ezernyi gép morog, zörög
Szerte, ahol a munkás jár,
Csattog, duruzsol, mennydörög,
Nem pihen, nem alszik a gyár.

És az ember, az alkotó,
Kinek nem fogy a csodája,
Égből földre tüzet lopó,
Ki a gépnek büszke ura
És görnyedő rabszolgája,
Ki a köznek napról-napra
Kincset, javat, újat ad,
Megtörli fáradt kezével
Verejtékes homlokát.

De az üllő csengő hangja,
Amint veri a kalapács,
Diadallal zengve-bongva
Hirdeti a győzedelmet
És a munka szent dalát.

Szigethalom, 5-ös kút, 1954. november 4.

Epilógus

Rossz csillag alatt születtem,
Szerelmese minden szépnek,
Csak az eszményért hevültem,
Amit vágy a szomjas lélek.

Kristályvizű tóra vágytam,
Újjászületni habjain,
Élek piszkos ingoványban,
Sárban születnek dalaim,

És a kaján, irigy végzet
Lábamra koloncot kötött,
S hogy elbuktam, vesztve szépet,
Alattomban kiröhögött

Csendben élem a világom,
Ha még terem egy-két dalom,
Azt is csak magamnak szánom,
Vagy a futó szélre hagyom.

Sodorja az ingoványba!
Hol születtek, haljanak ott!
Ahol senki meg nem szánja,
Ahol csak a sás, nád zokog.

Úzött a sors vad keményen,
hanem azért zengett lantom,
Vertem dacosan, kevélyen,
Nem volt alázatos dalom.

Szigetszentmiklós, 5-ös kút, 1955. április 11.

Szép az élet

Kabátom a boltban,
Bélése a birkán,
Latyakos hólében,
Bús, csatakos utcán
Ballagok a télben,
Lyukas elnyűtt csizmám
Egyre sírja, kár,
Szegény proletár.

Szenem a bányában,
Minden fám az erdőn,
Nincs tűz a kályhamban,
Ásítva vár meddőn,
Fekszem hideg ágyban,
Zúzmarás lepedőn
A hideg szobában.
Tán éhen fagyok már,
Szegény proletár.

A szalonnám szalad,
Viszi a sok disznó,
De marhám se marad,
Mind exportra hízó,
Hol a disznó mája,
Hegyaljai jó bor?
Ez már sok a jóból,
Bizonyisten kár,
Szegény proletár.

Szigethalom, 5-ös kút, 1955. december 28.

Kettecskén

Bujkál a hold felhők tengerén,
Merengve tekint a földre le,
Mélázva fellegek peremén
Fél arcát fátyollal fődí be.

Csendesen szemléljük, te meg én,
Hogy hinti szét ezüst sugarát,
Reszket a lombok levelén,
Fürösztí fényben az éjszakát.

Néma és beszédes költemény,
Lent borongó sejtelmes árnyak,
De fent az égnek mély tengerén
Szép habos felhők vitorláznak.

Egyik jön, a másik már messze mén,
Terelgeti őket a szellő,
Jönnek és szállnak, mint a remény,
Mint szép szirén és csalfa sellő.

Elnézzük a holdat kettecskén,
Mint annyiszor tettük hajdanán
Nyárvégi vagy szép őszi estén,
Halk, méla, csendes éjszakán.

Haj, őszek lettünk már, te meg én,
Alszik a nyár, mélyen szendereg
Fáradtan szívünknek rejtekén,
Kezünk gyenge, holnap reszketeg.

Hajóink a múlt szürke tengerén,
Tovaúszott és oly messze jár,
Nem érjük el már, se te, sem én,
Szárnyaszegett két fáradt madár.

Állunk az emlékek szigetén,
Méla őszben várjuk a telet,
Fut az idő sebes szekeren,
És nekünk már nem lesz kikelet,

S nem merengünk emlékek hevén,
Alig volt benne szép és vidám,
Összebújunk hát csak kettecskén
Melegedni kikelet híján.

De még őszei csendes estén
Elnézzük, hogy bujdokol a hold,
Merengő lélekkel kettecskén,
Mint rég, mikor még szívünk dalolt.

Szigethalom, (7-es kút), 1956. október 10.

Imaszőnyeg

Nem hódolok a szentképnek,
Bármily ájtatos vonása,
Elismerem jónak, szépnek,
Szép, mint művész alkotása.

De egy virágbibe láttán
Leborulok hódolattal,
Vadvirágos réten járván
Szívem telik imádattal.

Amikor a gyümölcsfának
Virágos erdejét nézem,
Hiszem Isten templomának,
Benne közelségét érzem.

Akkor térdre hull a lelkem,
Betölti a sok-sok szépség,
S a nyugalmas tiszta csendben
Átölel a Szent Békesség.

Szigetszentmiklós, 1963. május 6.

A pálya

Már a pillanatban, hogy megfogant,
És megkezdődött parányi léte,
Hogy első másodperce elsuhant,
Ideje fogy, bár még nem is élte.

Már van...Lassan osztódik sejtje,
Senki sem tudja. Nincs még a világon,
Arról sem tudva, nem is sejtve,
Kiben él vékony életfonálon.

Térben épülve, de időben fogyva
Átmegy a fejlődés minden fokán,
Mi végbement elejétől fogva
Évmillióknak végtelen során.

És ha majd napfényes világra ér,
Mert átszelte homályos tengerét,
És első lépte nyomát őrzi a tér,
Megtett egy útszakaszt a sír felé.

Szigetszentmiklós, 1963. szeptember 15.

Szabadsághozó

Nem kértünk mi szabadságot,
Erőszakkal hoztad nekünk.
És azóta, mint rabláncot,
Nyögi szabadságod népünk.

Többek között hoztál elvet,
De nem ez volt lelkünk vágya,
És a népet nem kérdezted,
Akarta-e és kívánja?

Moszkvából igazatsz mindent.
És úgy mozognak a bábok,
Ahogy a jeleket inted,
Vagy ahogy a zsinórt rántod.

Ez a függő függetlenség
Gyászfátyol rád, magyar ég,
A sok bók báboktól való,
Hozsannát zeng a talpnyaló.

Szigetszentmiklós, 1963. október 3.

Munkács

Magyar... azt mondják, szabad.
Magyarnak lenni szabad?

Munkács büszke vára
Mukacsevo már ma,
Vár lett idegené,
Neve idegenné.

Csitt, ne oly hevesen!
Csak halkan, csendesen!
Valaki meghallja,
Rab leszel hajnalra.

Szellemárnyék, Zrínyi,
Romlásán Munkácsnak
Nem szabad itt sírni
Se neked, se másnak.

Légy hát nemzetközi!
Ez a divat ma már,
S nem fáj, hogy oly kicsi
A nemzeti határ!

Szigetszentmiklós, 1963. október 24.

Kutyakaparó

Mikor még nem voltam,
Nem láthatott senki,
Mikor már meglettem,
Akkor lettem végleg
És igazán senki,
Élő, nem létező,
Kit elnyel gyár, bánya, mező.

Nem voltam dísz tárgy, szobor, kép,
Törzskönyvezett tenyészállat,
Érték semmiképp.

Kutya voltam. Az, ha mondom,
De nem védett, nem is úri,
Hanem akit minden sintér
Megfoghatott s elvitt nyúzni.
Korcs eb, kit ki szoktak rúgni,
Ahol érték, azon módon,
Ha csontot lelt és rágni mert
Zsíros, úri szemétdombon.

Szigetszentmiklós, 1964. december 17.

A számum és a nap

Sivatag volt az én hazám,
Amely fölött lángolt az ég,
Szárak, forró homoktaván
Izzott közel és messzeség.

A gyilkos nap könnyörtelen
Szórta alá égő nyilát,
S láthatárt, a felhőtelet
Kék tűzbúra ívelte át.

És én gonddal megrakodva
Vánszorogtam, mint a teve,
Belevesztett a homokba
Forró számum fojtó szele.

Az én hazám sivatag volt,
Másnak a Források Útja,
Énelőlem mindent zárolt,
És elapadt minden kútja.

Reám rakta minden terhét,
Amit más válláról levett,
Nekik adta minden kegyét
Míg nekem a Senki nevet.

Sivatag volt az én hazám,
Benne én bujdosó arab,
De nem az volt a mostohám,
Nem, nem, a számum és a nap.

Szigetszentmiklós, 1964. december 22.

Ecce homo

Öklöz, könyököl, harap, taszít és tapos,
Nem néz öreget, beteget, asszonyt, gyermeket,
Nem néz senkit, se kicsit, se nagyot,
Nem nézi, hova lép, vad lába mit tapos,
Gátlást nem ismer, sohasem óvatos.

Nincs semmi szent. Mindentől ment,
Ami mást köt, mindenre köp,
Az adott szót pénzre váltja,
Elad férfi becsületet,
Ha kell, árul női erényt,
És ha lenne, hát eladná
Saját lelkét, becsületét.

Pénzre éhes. Érte, ha kell, ölni képes,
Fő, ha duzzad a pénztárca,
Nem számít, ha sír az özvegy,
Jajveszékkel sok-sok árva.

Jajszó kíséri, átokközön,
Amerre jár, sírdomb jelzi, fejfa, kereszt,
Gyászjelentés, fekete keret,
Meg se látja, nem néz hátra,
Végzetként jár téren, közön.

És feljut biztos mozdulattal az aranynak,
Jólétnek vonatjára.
Fő, hogy fent van. Az, hogy alatt
Mennyi sikoly és mennyi jaj,
Mennyi halott, mennyi hörög,
Jó hangfogó rá a közöny.

Suhan a Kékvonat,
Lágyan, szinte úszva száll,
Rongy kis állomáson sehol meg nem áll.

Megáll a Kékvonat,
Párizs, Velence, Róma, Semmering,
Monte Carlo, Riviera,
Utána száz más állomás.

Aztán luxushajón
Átsuhan az óceánon,
Ott már csak int,
Nem is kell szólnia,
Jön Havanna, Miami, Kalifornia.

Kékvonat ringatja,
Csendesen altatja,
Alszik is már éppen
Félrebillent fejjel Fortuna ölében.
Álma szép, álma csendes, álma jó,
De ő maga csak alva
Vagy még inkább halva jó.
Ceterum nunc videatis ecce ille homo.

Szigetszentmiklós, 1968. február 11.

Senki

Lettem volna tán valaki,
Ha beállok farkashadba,
Tudva velük ordítani,
De hát nem tetszett a dallam,
Nem is fújtam, hát megettek,
Farkasgyomorba fektettek.

Koporsómba kit fektetnek?
Mit mond a pap, kit temetnek?
Senkit, csak egy bús vén magyart,
Ki a múlt századból való,
Nem tudta az idők szavát,
És nem volt szajkónak való.

Szigetszentmiklós, 1970. december 21.

Szépre vágyó

Mindig a Szépet kerestem,
Mint lótuszülésben
Elmélkedő hindu,
Ki elhagyva testét
az ég felé indul.

Néztem a porszemet,
A közelit, a végtelen űrt,
A mindent átfogó nyílt
Vagy titkos világrendet,

Néztem pókfonalat
Harmatgyönggyel telefűzve,
Külön égett minden szeme
Csillogva mind más-más tűzben.

Néztem élet a fűszálnak,
Csipkés volt, alig látható,
Mint bántó szó, vágott,
Éles, mélyen ható.

Elnéztem ámultan
Csodás, hímes szárnyát
Könnyed, röpke pillangónak.
Egy-egy széndarabban
Az egykori fa
Évgyűrűinek sorát,
Törékeny, remegő
Finom bibeszálat,
Virágtól lehajló
Ágát almafának.

Térdelve egy kis ibolyát
Áhítattal néztem,
A kisdéd szemének
Tiszta villanását,
Arcán átsuhanó
Első mosolygását,
Összetett, nagy szemét

A szitakötőnek,
Mindent, mit látni kell
Figyelő költőnek.

Magas régiókban röpködött a lelkem,
Ezer kérdés között egy válaszra lestem,
Támpontot hiába kerestem,
Szédültem, kábultam,
Égből földre estem,
Semmi lettem, magam roncsa
Lélekben és testben.

Álmok szép tengerén ringatózott lelkem,
Vágyaknak súlyával telve megterhelten.
Csónakom felborult,
És a vízbe estem,
Talajt lábam alatt
Hiába kerestem,
Békanyál vesz körül,
Vízipókos hínár
Ölel köröskörül.

Jó lenne kijutni,
Gangesz szent vizében
Szennyemet lemosni,
Tisztaság vánkosán
Nyugtatni fejemet,
Életem alkonyán
Feledni csalódást,
Hínárt, békanyálat,
Egész életemet...

Szigetszentmiklós, 1972. február 13.

Involucrum

(Takaró)

A hajnal már lassan dereng,
A fák között bujkál a fény,
De a sötét azon mereng,
Hogy jó lenne maradni még

Visszahúzni még a napot,
Hogy ne lenne sohasem dél,
Becsukni minden ablakot,
Ne törjön be rajtuk a fény,

Lesöpörni a csillagot,
Mind, amit egy órjási Kéz
A magas égre felrakott,
S ezer szeme a földre néz.

A világosság mire jó,
Melyben mindent meglát a szem?
Jó az a sötét takaró,
Ne lásson semmit senki sem!

Kell, jó az a sötét lepel,
Mert ha már nincsen kikelet,
Meleg hazugság lépjen el
Havat, jeget, hideg telet.

Szigetszentmiklós, 1972. január 28.

Tégy meg mindent!

Tégy meg mindent, amit lehet,
Amit a művész megtehet!
Ha lelked alkotásra vágyik,
Kezed fest, farag vagy hangszeren játszik,
Mindig, mindig olyat adjon,
Hogy maradék ne maradjon!
Bármilyen vezesse is kezedet,
A mű legyen rá aranyfedezet!

Szigetszentmiklós, 1972. szeptember 23.

Elbeszélések

Karácsonyi álom

János hirtelen felébredt. Öngyújtója lángjánál megnézte a zsebóráját, hajnali két óra volt. Még van időm, gondolta álmosan, és tovább aludt, de azután már csak lopkodta az álmot. Nem volt ébresztő órája, és mindig attól félt, hogy elkéssik, és emiatt soha nem aludta ki magát egészen.

Mikor újra felriadt, arra gondolt, hogy meg kellene nézni, mennyi lehet már az idő, de ez a gondolat nem jutott el a megvalósításig, mert jó volt így mozdulatlanul feküdni a dunyha meleg vemhében. Szorosabban odabújt kislát mellé, és hallgatta övéi egyenletes lélegzését. Borzongva gondolt a hideg szobára és arra a sivár képre, amit hajnalban mutat a lakás.

Végül mégis legyőzte az ágy kísértő melegét, és újra megnézte az óráját. Negyed öt, éppen ideje, hogy felkeljen. Gyorsan öltözködni kezdett. Csöndes szitkot morzsolt szét a fogai között. Olajos ruhája olyan hideg volt, mint a jég. A fogai összehűződtek, ahogy tovább öltözködött.

Idegeire mentek ezek a téli hajnalok. Kiment a konyhába. Ráakasztotta vén kerékpárja kormányára a kis gyékényszatyrot, és nem nagy lelkesedéssel gondolt arra a pár szelet zsíros kenyérré, ami évről évre úgy ismétlődött az életében, mint nappalra az éjszaka.

Talán lesz még idő, gondolta, amikor meleg kávét iszik, mielőtt elindul a gyárba. János egy kicsit derűlátó volt, és titkon reménykedett a sors jóindulatában, és abban bízott, hogy az ő szegényes életregényét valami költői igazságszolgáltatás fogja bearanyozni. Hogy az a Valami honnan, kitől, mitől fog majd jönni, azt ő maga sem tudta elképzelni, de jó volt reménykedni, hogy ki tudja várni a holnapot.

Kilépett az ajtón. Havaseső vágott az arcába. Sár, víz és hó mindenütt. Az országúton dühöngött a szél. Ameddig ellátott, egy lélek sem volt. Mint mindig, a szél most is szembe fújt. Gázolta a pedált láncszakadásig. A taposómalom rabszolgáira gondolt. Én meg a kenyér, az országút és az elemek rabszolgája vagyok, gondolta. János szerette a gondolatbeli összehasonlítást.

Még fele úton se volt, amikor defektet kapott. A dinamó leállt, a lámpa kialudt és egyszerűen sötétben maradt. Ez nemcsak bosszúság volt, hanem nagy hátrány is, mert János erősen rövidlátó volt. Egy ideig szidta a rossz gumikat, a silány ragasztót, de mivel úgysem tehetett okosabbat, belenyugo-

dott a helyzetébe. Szeme már hozzászokott a sötétséghez és nagyokat lépve nekivágott a latyakos útnak. Nem volt derűs kilátás, de János hitt a végzetszerűségben, egy kicsit fatalista volt. A gyaloglás ment is kifogástalanul. Hozzászokott már a majdnem mindennapos esethez, hogy tolnia kellett a gépet.

Hanem a cipőkkel baj volt. Az egyiknek tekintélyes lyuk tángott mindkét oldalán. Még jó, hogy két lyuk van rajta, kedélyeskedett, legalább, ha az egyikben be-, a másikon kimegy a sár.

A másíknak meg a talpán volt jókora folytonossági hiány, amelyet János talpa egészített ki. A sár tehát ebbe is bement, de kijárat híján benne is maradt. Ez a körülmény némileg lehűtötte a kedvét. Meg kellene sürgetni a lábbeli-igénylésemet, gondolta reménytelenül. Ugyancsak időszerű lenne egy pár új bakancs. De a Közellátás mindig türelemre inti. Várjon! A kivételes helyzet a társadalom minden egyes tagjára kivételes terheket ró.

János szegény volt ugyan, de ostoba nem. Sokat olvasott, és iparkodott képezni magát minden téren. Este, amikor már a család lefeküdt, ő még sokáig fennmaradt. Ilyenkor a konyhaasztalnál, a petróleumlámpa mellett, a könyv fölé hajolva boldog volt egy kicsit.

Megvolt a maga külön véleménye a kivételes helyzetről, amelyben a kivételes egyedek a közönséges halandó számára elképzelhetetlen jólétben élnek. Mégis tartotta magát a közmondáshoz, és bölcsen hallgatott. A hallgatás lehet, hogy aranyat jelent, de ha beszél, az nem ezüstöt, hanem vasat. A kegyetlenül rossz és hosszú úton az egyedüllét egyhangúságát ezekkel a kérdésekkel tette változatossá.

Egyenletes, gyors léptekkel haladt előre. A felső ruhája már átázott, az alsó meg az izzadságtól volt nedves. Fáradt is volt már, de tudta, hogy nem szabad lassítani, mert a kitartáson múlik, hogy beér-e időre.

Mennyire különböző az emberi sors, fűzte tovább a gondolatait. János filozófus volt, szerette a magányt és az elmélkedést. Fölelevenedik az emlékezetében egy régen olvasott társadalmi regény elmosódó részlete az Acél Tröszt vezérigazgatójának luxusautójáról, a tőzsdepalota márványlépcsőjéről, süppedő szőnyegeiről és a minden kényelemmel berendezett irodájáról. Nem érez semmi irigységet, nem mintha nem háborítaná fel a jólét teljes egyoldalúsága, de miért emésztené magát fölöslegesen? Attól nem lesz rosszabb a milliárdosnak, és nem lesz jobb neki sem.

János a konszolidáció híve volt. Nem volt barátja az osztályharc erőszakos megnyilvánulásainak, bár meg volt győződve arról, hogy a békés együttélés ilyen feltételek között nem lehetséges, legalábbis nem az idők végtelenségéig. Előbb-utóbb kenyértörésre kerül a sor, és akkor neki is ott kell lennie. Egyelőre azonban a fekete kenyér is attól függ, van-e kenyérjegye a dolgozónak. Jelenleg úgy kell venni a dolgokat, ahogy vannak. Az emberi társadalom tagjai különböző helyeken oszlanak el, és a végzett munka ellenértéke nem lehet egyenlő, mint ahogy maga az ember sem az. Ez természetes. De az is természetes, hogy akár minősített, akár a legegyszerűbb munkával teszi magát hasznossá az egyed, a munka ellenértékének olyannak kellene lennie, hogy emberhez méltó életet biztosítson.

Végre mégiscsak beért a gyárba. Az volt a lényeg, hogy a bélyegzés rendes időkezdést mutatott a kártyáján. No meg az is, hogy elállt az eső, és mivel a szél annál jobban dühöngött, így estére túrhetően megszáradt a ruhája. János udvari munkás volt.

Délután megkapta szerény fizetését, de ő mindig késő estig maradt, mert nagyon is rá volt utalva a túlóradíjra. Mikor hazafelé ment, minden kocsmá előtt kerékpárok nyújtóztak a földön. Olyanok voltak fölfelé álló szarvaikkal, mint a leütött marhák. Ő soha nem tért be egyikbe sem. Most is továbbhajtott, mert János takarékos, józan gondolkodású ember volt. Feleségére és apró gyermekeire gondolt. A gyerekeknek farkasétvágyuk volt. Egyforma készséggel pusztítottak kenyeret, ruhát és cipőt.

Az évszázad mérleg megint kedvezőtlen képet fog mutatni, gondolta fanyarul. A követel-tartozik rovatban az értékvagyon helye üresen áll. A tehervagyon, no hát az éppen elég vagyon, egészítette ki a ténymeghatározást. Nagy lécek vannak a hajón, elmélkedett tovább. Éppen csak hogy a felszínen lebeg, de előbb-utóbb zátonyra fut, és elpusztítják a hullámok. János szerette a szóképeket és hasonlatokat.

A gép nagyokat farolt és csuszkorált a nyálkás úton. Nem tudta, melyik pillanatban fog ölelkezni a sáros országúttal. Egyszerre heves rosszullet fogta el. Forróságot érzett, de a hideg is rázta. Szédült. Le kellett szállnia a gépről. Nagyfokú gyengeséget érzett. Erősen a kormányra támaszkodva pihent egy darabig, míg végre az ereje annyira visszatért, hogy folytatni tudta az útját. Ezek a rosszulletek az utóbbi időben mind gyakrabban fordultak elő. Csak legalább addig tudjam húzni, míg a legkisebbet is felneveljük, gondolta, de érezte, hogy ezek a rosszulletek a halál előhírnökei.

Vacsora közben az asztalra tette a pénzt. A felesége nem kérdezte, mit csináljon vele. Nem szólt, csak sóhajtván lehajtotta korán öszülő fejét. János letette a kanalat. Ez a sóhaj mélyen a lelkébe vágott. Nehezebb, mintha egész nap zsákokat hordott volna. Elment a kedve az evéstől. Elszívott egy cigarettát, aztán lefeküdt. Ismét érezte azt a bizonyos gyengeséget, de nem szólt. Különben is kevés beszédű volt, panaszkodni meg nem igen szokott.

Egyszerre nagyon könnyűnek érezte magát. Az az érzése támadt, mintha meghasadt volna a mennyezet, és ő száll mind magasabbra a csillagok felé. Lebeg az úrben, aztán émelygő gyomorral süllyed vissza sebesen a kettéhasadt föld közép-pontja felé, majd megáll, és egy mélykék vizű tónak a hullámai ringatják, és ő félálomban hallgatja a habok mormolását. A csobogás soha nem hallott, szép zenébe megy át. Olyan, mint az anyakék cirógatása, miközben altatódalt dúdol az ölében fekvő gyermekének. János költői lélek volt. Nem írt ugyan verseket, de szerette a körmondatokat és a szép hasonlatokat. Aztán lebírhatatlan álmodás fogta el. Elaludt.

Talán azt álmodta, hogy karácsonyeste van, és a konyhában frissen sült kalácsok nyújtóztak a gyúródeszkán, és kellemes illatuk betölti a kicsi meleg fészket. Holnap reggelig alszom és sok forró kávét eszem, benne sok üres kaláccsal, gondolta jólesően.

A kis szobában nem ég a lámpa, de barátságosan pattog a tűz a kályhában, és meghitten világítanak a kiszűrődő fények. A fehér terítővel letakart asztalon szép nagy fenyőág van tele cukorkákkal, dióval, átszöve angyalhajjal és havas karácsonyi dísszel. Most meggyújtják a színes gyertyákat. Mindig szerette a csendes téli estéket. Valami megejtő varázs honolt a gyertyalángocskákban, a hunyorgó parazsakban és a falon imbolygó árnyékokban.

Most két ritka mintás selyem fejkendőt helyez a karácsonyfa alá, egyik a feleségemé, mindig ilyet szeretett, a másik a kislányomé, teszi hozzá gondolatban. Majd három csillagos nyelű bicskát fektet egymás mellé. Ez meg a fiúké, hadd örüljenek ők is!

Ahogy véletlenül lenéz, csodálkozó kérdés ül ki az arcára. Hát ez meg mi? Egy pár fényes új cipő van az asztal hídján. Testvérek között is megvannak negyvenötöseik. Ez csak az övé lehet, mert ilyen nagy lábon senki nem él a környéken. Igen, hát persze, hogy az övé! Kie is lehetne másé? De mégis olyan

hihetetlen az egész. Jaj, csak nehogy álom legyen! Az nagy csalódás lenne. Gyorsan felhúzza, és tetszelegve sétál körül a szobában, és úgy örül, mint valamikor az első pár patkós sarkú kis csizmáknak, amikben büszkén és boldogan kopogott végig az iskola piros téglás folyosóján. Hm, egy pár fényes új cipő! Ez még álomnak is hihetetlen. Igen, új cipők, duplatalpúak és egyiken sincs sár! Holnap elmegy a kereszt-komáékhoz, csak jó fagyos lenne az idő, hogy be ne piszkolódjanak!

Most bejön a felesége és csomagot helyez az asztalra. Egy doboz szimfónia, százas csomagolásban, állapítja meg János elégedetten.

Meggyűjtják a csillagszórókat. Olyan a kis szoba, mint egy templom. A gyertyák lángocskái angyalszemecskék. A fehér terítékes asztal az oltár. A felesége, a legkisebbel a karján talán a Madonna. Az oltár mögött ott áll a kedves vendég, a láthatatlan Jézus. Templom, ismétli meg magában János és örül a szép hasonlatnak.

Most behívják a csillogó szemű gyerekhadat. A fiúk vad csatkiáltásban törnek ki a fényes bicskák láttán. Körtáncot lejtnek a szobában, és úgy hadonásznak velük, mint a Vadnyugat indiánjai a Bowie-késekkel. A kislány pipiskedve kapaszkodik az asztalra, és vágyakozva nyújtja apró kezeckéit a selyemkendő után.

A szoba általános öröm színhelyévé válik. Feleségével együtt derűs arccal nézik a boldog elevenséget. Kint lágyan cseng az estharang.

Olyan valószínűtlen ez a nagy boldogság. Talán nem is igaz, gondolja félienken János. Talán csak álmodik. Szeretné megcsípni magát a bizonyosság kedvéért, de nem meri, mert attól fél, hogy tényleg felébred.

Másnap hajnalban János nem kelt fel a megszokott időben. A felesége aggódva költögeti. János, elkésel, János! De csodálatos. A mindig kötelességtudó János ez egyszer nem törődik a gyárral, sem a családjával. Oda sem figyel a kérő, majd sürgető szóra. Fekszik tovább mozdulatlanul. János meghalt. Meghalt csendben feltűnés nélkül, észrevétlen, mint ahogyan élt.

Holnap másik János foglalja el a helyét a gyár udvarán. Ő pedig folytatja álmát. talán éppen most tördelgeti a piros héjú, illatos, foszlós bélű karácsonyi kalácsot a forró kávéjába és ünnepélyesen bontogatja a százas csomagolású szimfóniás

dobozt. Talán épp a keresztkomájához készül, mert keményre fagyott az éjjel az út, és nem kell félnie, hogy sáros lesz az új cipője.

Álmodik kellemes kettős ünnepről. Nem tudja, hogy álma nem is időszerű, mert karácsony ünnepe majd csak két hét múlva lesz.

Szigetszentmiklós, 1943. december 12.

Kenyérmorzsa

Emlékül Feleségemnek és Maróka leányomnak

Ajánlom mindazoknak, akik sem az Írásban sem a szívükben nem találták meg, tehát az életben sem gyakorolták az irgalmasság és a szeretet isteni parancsolatát.

A nap a sorozatos kellemetlenségek napja volt. Már a reggel is bosszúsággal kezdődött.

Az egyébként jámbor természetű Csáko tehén kirúgta Ráhel asszony öléből a habzó tejjel teli sajtárt. A tejjel együtt Ráhel jókedve is odalett. A pillanat bénító hatása alatt előbb dermedten állt, arca a szokottnál is pirosabb lett, majd visszanyerte a hangját, amely gazdag volt becsmérlő jelzőkben és átkokban. Az eset bosszantó volt, mert a tejet keresztlányja lakodalmára szánta. Máskor ez csak annyit jelentett volna, hogy aznap nem vihet a tejcsarnokba tejet, de most oda sem jut, sőt meg kell venni drága pénzen! A takarékos és hirtelen haragú Ráhel egy darab kötéllel jókora porciót osztott ki Csáko tehén hátára az abrak utáni széna helyett.

Folytatásképpen a kotló otthagya a félidős tojásokat, de hogy ne végezzen félmunkát, három darabot össze is tört. Kata tyúk ez idő szerint az udvaron kapirgál, és oda se fülel a hívogatásra, hanem boldogan hallgatja a kendermagos kakas széptevését, miközben a fészekben veszedelmesen húl a drága tojás. Semmi hajlandóságot nem mutat a visszatérésre, hanem átrepül a szomszéd veteményes kertjébe, és eltűnik a krumpli- és paradicsombokrok alatt.

De hogy teljes legyen a kép, a kisbíró éppen most kézbesített egy jó sommás büntetést, az urak nyelvén fizetésmeghagyást. De hiszen, micsoda piszkos hazugság ez! Nemhogy meghagynák, hanem elveszik a pénzét. No, az ilyesmi is csak az efféle tintanyalóktól telik ki! Hogy a süly essen beléjük! A múlt hetekben betévedt az udvarba valami teknős cigány. Sajó, a kutya, ez a beste dög megbolondult, és se szó, se beszéd, belemart a lába szárába, és az amúgy is rongyos nadrágját még jobban elszakította. A cigány közölte az esetet a község-házabeli urakkal. Azok meg, egyik kutya, másik eb, örülnek,

ha megbüntethetik a becsületes adófizetőt! Hát nincs nekem ügyis éppen elég bajom? Most hát fizethetek! Sajónak fogalma se volt arról, mért kellett a söprűnyélnek az ő derekán kettőtörnie a kisbíró látogatása után.

A kotló még mindig nem bánta meg a bűnét. Ráhel beszaladt a kamrába, hogy a bolyhos nagykendővel betakarja az elárvelt tojásokat. Hát mit lát? Cicke, a kandúr nagy buzgalommal fölzi az asztalon sorakozó zöld hasú köcsögök egyikéből az aludttejet. Ráhelt még jobban elönti a harag. No, várj csak, Cicke, majd adok én neked aludttejet! Felkapja a sarokba támasztott keverőfát, de Cicke egy szépen ívelő lendülettel a földre ugrik, és sajnos három köcsög is utánacsinálta az ugrást. A keverőfa pedig nem a macskát, hanem a természetes befőttes üveget találta el. A tejföl és a befőtt valami új színárnyalatot öltött a földön, egy kis óceánt alkotva szép öblökkel, félszigetekkel és deltákkal. Ez már több volt a soknál. Ráhel úgy állt egy darabig, mint a kétségbeesés szobra. Aztán nagy megadással leült egy felfordított szakajtóra, ölében a végzetes keverőfával. Megeredtek szeméből a tehetetlenség könnyei. Végül a könnyezés hangos zokogásba ment át. Sokáig ült így, míg végre annyi erőt érzett magában, hogy összesöpörje a köcsögök és üveg maradványait. Közben azt számítgatta, hányszor főzhetett volna derelyét vagy gombócot abból a jóféle lekvárból. Aztán kiment a konyhába. Végére is nem jajgathat itt öröké! Dolga meg amúgy is annyi van, hogy alig győzi. Odamegy a tűzhelyhez, egy fazékról, leveszi a fedelet. No lám. A bableves már éppen megfőtt, csak be kell rántani. Delet harangoznak éppen. Nemsokára jön a fia tizenöt éves farkasétvágyával. Inkább az étel várjon, mint a gyerek! No, már itt is van. Zörög a kiskapu tolózája.

Ráhel beleszórja az apróra vágott hagymát a lábosba és buzgón keveri a rántást a csorba kis fakanállal. Kintről tétova szöszmötölés hallatszik. Na, mi az? Bújj már be! Mit sanyarogsz annyit? Senki sem felel. Ejnye, az ég áldjon meg hát! Feltépi az ajtót. Nem a fia az, hanem egy soványka remegő kislány néz rá félénken. Vékony ruhácska van rajta, pedig ma elég csipősen fúj a szél és az eső is szemetel. Harisnya nincs a lábán, a lábbelijét is régen nevezhették cipőnek. Kopott kiskendőjébe bele-belekap a szél és itt-ott kiszabadul egy szép tincs a hajából. A keze feje szederjes a hidegtől. Pillantása félénk. Illendően köszön.

No, mit akarsz? A kérdés nem valami biztató. A kislány ajkán akadozva töredezik a szó. Néni, kérem ... egy karaj kenyeret ... ha ... ha lenne szíves ... éhes vagyok ... az Isten áldja meg. Ráhel rendes körülmények között melegen érző, jó szívű asszony, de még nem tudott megszabadulni az események hatásától, és most egy pillanatra könyörtelenné válik, mint ahogy gyakran megesik ez a nagyon vallásos emberekkel. Ej, mit nyivákolysz itt nekem? Nem érek rá! Különben is, nincs kenyér a háznál.

De meg is bánta abban a pillanatban ezt a kegyetlenséget. Először is, mert nem mondott igazat, hiszen a magas búzakenyér ott kényeskedett az asztal sarkán a szakajtóruha alatt. Másodszor, mert látta, hogy a kislány szemét előnti a könny, megfordul és köszönés nélkül elmegy. Ráhelnek is fojtogatta valami a torkát. Gyere vissza! Kiáltott fátyolos hangon. Lehet, hogy nem hallotta a kislány, mert sietve szedegette a lábát, és a rongyos cipői nagyokat cuppantak a sárban. Közben az égő rántás illata kezdett terjengeni a levegőben. Ráhel visszafutott a konyhába, hogy mentse, ami még menthető, és mire ismét kijöhetett a tornácra, a kislány már nem volt sehol. Kifutott az utcára, de hibába. Néptelen volt a tájék.

Ráhel visszatért a konyhába. Leült egy kis gyalogszékre, mert úgy érezte, hogy nem bírja el a lába. Mardosta lelkét az önvád. Ráhel özvegyasszony volt. Mindig szeretett volna a fiú mellé egy kislányt, de a második istenáldás elmaradt. Most újra látta maga előtt annak a szegény kis teremtesnek az arcát. Mi lett volna, ha örökre itt fogja? Hiszen maga az Isten küldte és ő kivasztította! A kislány szemében nem volt szemrehányás, csak az elutasításhoz szokott fájdalom. Ó, azok az ártatlan szemek jobban égetnek, mintha a pokol perzselné. Igen..., mert ő épp oly gonosz, mint mások. Hát ugyan mért is imádkozik ő naponta este, reggel, miért olvassa a szentírást, ha az életben könyörtelenül elmegy a szenvedés mellett. Hogyan vár irgalmat Istentől, ha ő maga nem cselekszi azt még csak egy karéj kenyérig sem, amikor a maga számára minden nap azt kéri az imádságban? Hátha neki is azt mondaná az ég ura: Nincs, nem érek rá! Mért is nem fogadta be, miért? Retteg az éjszakától, mert fél az árva tekintetétől, ahogy megadással tudomásul veszi, hogy nincs kenyér a háznál, pedig tisztában lehetett vele, hogy csak az ő számára nincs. Megfordult, és szó nélkül elment, megértette, hogy van ebben a házban minden, csak éppen szeretet és irgalom nincsen. Jaj, az éjszaka! Hová meneküljön akkor? Imádkoz-

zon talán? De hiszen őneki inkább bújnia kellene az Isten elől! Hogy milyen utálatos cselszövő az élet!... Milyen kis dolgokból nőnek a tragédiák... Egy tehén, egy tyúk, egy kutya és egy macska... Ó, micsoda hazugságokat hordok itt össze a magam mentségére! A szívtelenségre nincs takaró. Nem lehet mentegetni az előzményekkel. Magam vagyok a hibás, mindennek én vagyok az oka! Bánatosan hajtotta le a fejét.

– Adjonisten, édesanyám! Talán elaludt?

Ráhel fölrezzent. Úgy el volt mélyedve, hogy nem is hallotta az ajtó nyílását.

– Hozott Isten, édes gyermekem! Nem aludtam, de mélyen el voltam gondolkodva. Soká jöttél, fiam.

– Végezni akartam, édesanyám, azért késtem egy kicsit. Aztán hazajövet egy kislánnyal talákoztam a szőlő között, és amiatt is...

– Kislánnyal? Hát ki engedi ilyen időben a határban kószálni a gyermekét, amikor egész nap esett és fújt. Alig egy órája, hogy süt a nap.

– Azt a kislányt nincs, aki féltse. Ott kóborolt a szőlők között és sírdogált.

– Ejnye, hát mért nem vezetted haza? Valami eltévedt gyermek lesz az, fiam.

– Eltévedve nincs, mert nincs otthona. Nem lehet hazavezetni azt, akit nincs hova. Kivéve, ha valaki otthont ad neki.

Ráhel arcából eltűnt a vér. Sejtette már, kiről van szó.

– Látom, nagyon sajnálja a kislányt, édesanyám. Elmondom, amit tudok róla.

– Beszélj, fiam! Jobban érdekel a dolog, mint gondolnád.

– Kérdeztem a kislányt, mért sír, de csak sokára mondta meg, hogy éhes. – Hol laktok? – kérdeztem.

– Nem lakok én sehol – felelte.

– Kik a szüleid?

– Nincsenek.

– Hogy hívnak?

– Katicának.

– Mióta vándorolsz így magányosan?

– Nem tudom. Régen.

– Hol laktál eddig?

– Egy nagy házban. Nagy városban. Csak annyit tudok, úgy mondták, hogy gyermekmenhely.

– Hogy kerültél ilyen messzire?

– Hát az úgy volt, hogy egyszer csak bejött a menhelybe egy nagyon bőszoeknyás, csúnya néni. Megfogott és azt mondta: Na, most elviszlek és ezután én leszek a nevelőanyád. Lementünk az utcára, és egy sárga villamosba szálltunk. Néha majd elharaptam a nyelvem, akkorákat zökcent. Egyszer csak le szálltunk, és a néni azt mondta: No, ez a pályaudvar.

– Aztán mi történt?

– Felszálltunk egy hosszú kocsiba. A mozdony olyan volt, mint egy nagy fekete sárkány. A hosszú csövén fekete füstöt okádott, két oldalt meg fehér gőzt fújt. Sokszor megállt. Egyszer azt mondta a néni: Most kiszállunk, itthon vagyunk.

– Aztán milyen volt az az otthon?

– Rossz volt, nagyon rossz. A néni sokszor megvert.

– Rossz voltál?

– Mindig szót fogadtam. De a néni nagyon szerette a pálinkát, és ha sokat ivott, nem volt neki jó semmi.

– A szomszédok nem szóltak neki?

– Nem volt szomszéd. Tanyán voltunk. Egyszer egy kiskacsának véletlenül a lábára léptem, úgyhogy sánta lett szegényke. Akkor még jobban megvert, és megígérte, hogy legközelebb agyon fog ütni. Nem mertem ott maradni, megszöktem.

– Hol szoktál aludni, mióta megszöktél?

– Széna- vagy szalmaboglyák tövében, de nem igen mertem aludni, mert félttem a sötétségtől és a kutyáktól.

– Most honnan jössz?

– Innen a faluból. Azt gondoltam, befogad valaki, hiszen nem ennék ingyen.

– Hát aztán mivel szolgálnád meg az ellátást?

– Tudok én tyúkokat, kiscsibéket etetni, libát őrizni, kiskacsáknak eleséget vágni, mosogatni, söprögetni, kukoricát morzsolni, de még a gombot is fel tudom varrni.

– Úgy veszem észre, nem álltál be sehova!

– Dehogynem. Több helyen is voltam.

– No, és nem sikerült sehová?

– Nem. Az egyik háznál azt mondták: Magunk is sokan vagyunk, galambom. Másutt meg: Jaj, lelkecském, nem vagyunk mi gyermekekhez szokva.

– Szegény kis Katica!

– Volt, ahol csak egy karaj kenyeret kértem és azt felelte a néni: Nincs kenyér a háznál. Meg hogy nincs ideje. Szép aszszony volt, de valamiért igen haragudott.

Ráhel asszony arcán ismét váltakozni kezdtek a színek. Hol fehér lett, hol meg lángolt rajta a pirosság.

– Rossz asszony lehetett az, Katica! Milyen kár, hogy nem az én anyámhoz tévedtél be! Ő biztos nem mondta volna, hogy nincs kenyér a háznál.

Ráhel úgy felnyögött, mint a beteg állat.

– Édesanyám, rosszul van?

– Nem ..., de nagyon hat rám, amit elmondasz. Csak folytasd!

– Mondtam neki, gyere vissza a faluba, az én édesanyám biztosan befogad, úgylis olyan egyedül van. Lesz ott neked való munka. Van ott csibe, kacsa, liba, hosszú fülű, piros szemű nyulak. Rögtön felcsillant a szeme, de aztán megrázta a szőke fürtös fejét, és azt mondta: nem jöhet.

– De hát miért nem?

– Mert az emberek rosszak.

– De az én anyám nem rossz!

– Kérdezd meg az édesanyádat, és ha azt mondja, hogy igen, hát akkor...

– Jó. Én biztosan tudom, hogy azt fogja mondani, de azért megkérdezem. Meg kell ígéred, hogy addig itt vársz!

– És ha valamelyik nagyobb fiú elkerget innen?

– Csak annyit mondj, ha valamelyik bántani akarna, hogy a Kóbor Mikit várod! Most pedig fogd ezt a darab kenyeret és sajtot és egyél! Gyere, itt a dülő kút, húzok neked vizet!

– Tudom, édesanyám is megsajnálta volna a kislányt, ha látja! Ugye elmegyünk érte?

– Elmegyünk, fiam, persze, hogy elmegyünk.

– De mennénk tán most! Majd inkább aztán ebédeljünk!

– De jó szívet adott neked a Jóisten, édes fiam!

– Magától örököltem!

– Menjünk hát, fiam!

És kiléptek az ajtón.

A kiskapu csörömpölve vágódott ki és lelkendezve rohant az udvarra a kis Patkó Pista.

– Ráhel néni! Ráhel néni!

– Hát téged mi a csoda lelt, hogy ilyen nagy széllal rontasz ide? Na, ki vele, mi kell!

– Azt üzeni a Marci bátyám, hogy szedjen össze vagy három erős embert, hozzanak rudazó kötelet, aztán a Sas Gergely uramtól kérje el a csigasort, aztán jöjjön mindenestül a Szarvas dülőbe, de izibe!

– Aztán mire kell annyi ember meg az a sok alkalmatosság? Nyögd ki már, te számárfülű kenguru!

Ráhel végleg elvesztette a türelmét és ilyenkor nem kellett a szomszédba mennie durva jelzőkért.

– Kihúzni a Basát a kútból, bökte ki végre Pista.

– Hát hogy kerül az a szegény ökör a kútba?

– Az úgy volt, Ráhel néni, hogy Marci bátyám úgy dél tájban kifogta az ökröket a szántásból, hogy hadd harapjanak egy kicsit. Egy darabig legeltek is becsületesen, de amikor kipihenték magukat, összeöklelöztek, mint ahogy az ökrök szokták. Aztán a Kormos a Basát nekiszorította a kút korlátjának. Az nem bírta a nyomást, eltört, és a Basa belecobbant a kútba.

– Hát mért nem ezzel kezdted rögtön, te csörgő szarka? Mióta itt lefetyelsz, az a szegény pára bele is fulladhatott a kútba!

– Dehogyis fulladt bele, kevés víz van a kútban. Nincs semmi baja. Pihen. Olyan kényelmesen ül ott a Basa, akárcsak a plébános a fürdőkádban!

Nagyon szellemesnek találta a hasonlatot és jókedvűen vi-gyorgott, míg Ráhel jól hátba nem vágta.

– Ne röhögj, te fakutya! Istenem, sóhajtott magában, a Szarvas dülő legalább egy óra járás, ki tudja, mikor kapok embe-
reket. Ki tudja, meddig tart, amíg ki tudjuk húzni azt a bolond állatot! Várhat az a szegény kislány! De hát a jószágot sem lehet a sorsára hagyni!

– Miki, szólt hangosan, te fogd a gyalogszekeret és menj Sas Gergely uramhoz azért az alkalmatosságért, és menj vele egyenest a Szarvas dülői kúthoz!

– Pista, te meg a rudazó kötéllel siess, érted! Én meg embe-
reket hívok, és viszem a létrát.

– Na, induljatok! Bezárom a kaput.

Ráhel asszony aggodalma beigazolódott. Mire embereket kapott, és mire Basát sikerült kiszabadítani, a nap már csak egy búcsúpillantással nyugtázta, hogy a nap hőse hatalmas szarvakkal ékesített feje megjelent a párkány felett.

Amikor végre kijutottak a szőlőhegyre, a kislányt már nem lelték sehol. Istenem, gondolta keserűen Ráhel, miért is küldtem el akkor? Miért nem futottam utána rögtön? Égett volna inkább el a rántás akár a lábassal együtt!

– Mit gondol, édesanyám, hova tűnhetett az a szegény kislány?

– Honnan tudnám én azt, fiam?

Nem is szóltak többet egész úton semmit. A vacsoránál Miki kettő helyett evett, kipótolta az ebédet is. Ráhel hamarosan letette a kanalat. Nem ízlett neki sehogy sem az étel.

– Feküdj le, ha akarsz, fiam, nekem dolgom van még.

Volt valami a hangjában, amiből a gyerek megértette, hogy nem szabad a terhére lenni. Ráhel elmosogatott, letörölte az asztalt. Aztán hirtelen eszébe jutott, hogy holnap adófizetési nap van. Felütötte hát a nagy bibliát, amelyből esténként olvasgatni szokott. Jó falusi szokás szerint a megtakarított bankjegyeknek is az volt a páncélszekrénye. Kivette a kérdéses összeget. Hanem az öregbetűs megsárgult lapok között talált még mást is, amit most éppen nem keresett. Ez állt azon az oldalon fenyegetésképpen:

Mit ér, ha az egész világot megnyered is, semmi az, ha a te szívedben szeretet nincsen.

Ráhelt szíven ütötték a kemény szavak. Nem vagyok én rossz, tiltakozott a kiáltó vád ellen. Hát nem szeretem én úgy a fiamat, ahogy anya csak szeretni tud? Hát igen ... éppen ez az! Hát csak az övét kell szeretni? A máséval nem kell törődni? Jaj, dehogynem! Minden keresztyénnek kell. Kellene..., de hát ő maga ma reggel pogányabb volt a pogánynál. Lég-huzat támadt a konyhában, és sebesen forgatni kezdte a lapokat. Ráhel önkéntelenül is odakapott, rácsapta a tenyerét a könyvre, de meg is bánta abban a pillanatban. Az ujja hegye egy bekezdésen pihent.

Éhes voltam, nem adtál ennem. Szomjas voltam, nem adtál innom. Jövevény voltam és nem fogadtál be engem.

Ráhel szeme előtt lángolni kezdtek a betűk. Egyszer jönne csak még vissza, gondolta keserűen, sosem engedném el többé!

– Elkéstél, leányom, mondta egy szelíd, szemrehányó hang.

Ráhel ijedten nézett körül, de nem látott senkit.

– A kisfiam adott neki vizet és kenyeret, lehelte kétségbeesett védekezéssel.

– Én magamra vettem a világ bűneit, de senki sem öltheti magára más erényeit – zengett újra szelíd visszautasítással ugyanaz a hang. – A te bűnöd nem szállhat a fiadra, de annak a jutalma sem illet téged, leányom.

Az asztalon egy karéj kenyér feküdt. Ráhel maga sem tudta, miért, a kezébe vette.

– Igen... azt kellett volna nekiadnod, zengett újra szelíden a titokzatos hang.

Megrezenve nézett fel. Egy soha nem látott idegen állt előtte, és kinyújtott keze a kenyérre mutatott.

Az idegen nem volt magasabb az átlagnál, mégis úgy tett, mintha a lehajtott feje a mestergerendát érné. Nem látzott szélesnek, sem erősnek, de az asszony mégis úgy látta, hogy betölti az egész konyhát, és ha megfeszítené a vállát, könnyűszerrel szétnyomná az egész házat, ha akarná. A szeme olyan kék volt, mint a búzavirág. A tekintete ártatlan, mégis olyan éles és átható, hogy Ráhel úgy érezte, olvas a gondolatában. Bár tudta, hogy mindenki alszik a környéken, és egyedül van az idegennel, mégsem félt. Az idegen arcán a jóság, szigor, megértés, béke és nyugalom honolt. Magatartása inkább szerény volt mint parancsoló, de keménység áradt az egész lényéből. Ám mindennél erősebb hatású volt az arcáról és a szeméből áradó szeretet. Ráhel nem félt, pedig érezte, hogy bírja az idegen, vádló és védő egy személyben, de feltétlen igazságos, aki alkalmat és erőt ad, hogy jóvá tegye azt, ami még jóvá tehető. A lábán saru volt, amit ma már senki sem visel. Felső ruhája tógyszerű fehér gyolcs. Ráhel mindezt természetesen találta, semmin sem lepődött meg. A samáriai asszonnyal beszélgető idegen jutott az eszébe.

– Igen azt a szelet kenyeret neki kellett volna adnod, szólalt meg újra az idegen.

– Mit kell hát tennem, kérdezte csüggedő lélekkel Ráhel. Mindent megbántam már.

A jövevény arcán mintha valami jóakarát és biztatás suhant volna át. Nem szólt semmit, csak intett, hogy kövesse őt.

Kiléptek az ajtón és ahogy az idegen körülnézett az udvarról, nem maradt más egyéb a házból, mint köröskörül szép zöld pázsit és közepén a lombos vén eperfa. Alatta fehér terítékes asztal, rajta egy szép magas pirosra sült kenyér.

– Ráhel, ma reggel nálad járt egy kislány. A gyermek éhes volt és ruhátlan és fázott. A gyermek sírva ment el az ajtód elől, mert te megütötted a lelkét.

– De az enyémet sebeztem halálra, lehelte és zokogásra fakadt.

– Igen?...pedig a lelki sebek nagyon fájnak és nehezen hegednek be. De azért van rájuk balzsam, mondta, amikor látta az asszony elhalványodó arcát. Aztán a köntöse alá nyúlt és egy nagy könyvet helyezett az asztalra.

Ráhel odanézett. Az én bibliám, gondolta szorongva és várt.

Az idegen csendesen lapozgatni kezdett a könyvben és az újját egy bekezdésre tette. Olvasd, leányom!

Ráhel olvasni kezdte a kijelölt részt: Valaki pedig az ilyen gyermek gondját felveszi, nekem veszi fel a gondomat.

– Felvette-e annak a gyermeknek a gondját, Ráhel? Ráhel csak intett, hogy nem.

– Tudom – bólintott az idegen. – Te egy karéj kenyeret megtagadtál. Íme, most ezer éhezőt kell kielégítened ebből az egy kenyérből, de vigyázz, egy karéj kenyérnek maradnia is kell, mert az annak a gyermeknek a része, akit elkergettél. A bűnöd bocsánata függ attól, hogy meg bírod-e tenni, amit mondtam.

– Ó, ne kívánj tőlem lehetetlent, Uram! Húsz ember sem lakna jól ezzel a kenyérral.

– Nem?... Pedig valaki ötezer embert vendégelt meg öt kenyérral és két hallal.

– Az Isten fia volt, de én csak ember vagyok és nem csoda-tevő!

– Neked van egy kenyered. Én adok hozzá két halat és hidd el, az is valami.

– De akkor is... ezer ember!

– Az ember gyengeségét pótolja az Isten kegyelme és ereje. De az erőnek ára van. Értesz-e engem, Ráhel?

– Értelek, Uram, de hol van a sokaság?

Az idegen széles mozdulattal kört írt le a karjával, és a térség megtelt nyüzsgő sokasággal. Az asztalra mutogatva sóvár pillantásokkal nézegették az illatos kenyeret. Majd egyre közelebb és közelebb jöttek. Végül már ott tolongtak az asztal körül.

A láрма és a magatartásuk szinte fenyegetővé vált. Ráhel rémülten hátrált.

– Nagyon éhesek – mondta az idegen, aztán lassan körbefordult, a tekintete mindenhova elért. A láрма és tolongás egyszerre megszűnt. Az idegen újból feléje fordult.

– Szegd meg a kenyeret, és minden darab kenyér mellé adjál egy szelet halat!

Az erőnek és a segítségnek ára van, gondolta magában Ráhel, és megint a jövőre nézett. Még soha olyan szívből jövő imádságot nem mondott, mint azzal a néma, kérő pillantással.

– Szegd meg a kenyeret, mondta az idegen sürgető tekintete. Ráhel érezte a biztatást, és a megnyugvás és reménység érzésével szegte meg a kenyeret. Megkezdte az osztást. Jöttek az éhezők. Tízen, húszan, ötvenen, százan, kifogyhatatlanul. Nem volt megállás. Sokszor úgy érezte, hogy már nem bírja tovább. Ilyenkor az idegenre emelte a tekintetét, és csodálkozva érez-

te, hogy új erő költözik a tagjaiba. Aztán rémülten vette észre, hogy rohamosan fogy a kenyér. Kisebb darabokat kellene vágnom, gondolta, de a kés mindig egyenlő szeleteket vágott.

– A mennyország kapujának a kulcsa többféle anyagból van kovácsolva, Ráhel – szólt az idegen anélkül, hogy rápillantott volna. – És az egyik legfontosabb az igazság. E nélkül nem teljes a kulcs és nem nyitja a zárat.

– Ki vagy te, Uram, hogy a gondolatot is ismered?

– Én az vagyok, aminek minden embernek lennie kellene. És ne csak a kenyeret osztogasd, hanem minden szelet mellé add a lelkednek egy darabját is! És ne félj!

Ráhel újult erővel fogott az osztáshoz, de egy idő után, amikor végignézett a sokaságon, megint elfogta a csüggedés.

– Elfogy...elfogy...Nem lesz elég!

– Amit az Isten megszentelt, az sosem fogy el. Mert aki jó szívvel, Isten nevében ad, annak a kenyere sosem fogy el, hogy mindig adni tudjon az éhezőknek.

A kenyér, ahogy Ráhel rápillantott, megint csak akkora volt, mint kezdetben. Ámde mikor az utolsó éhező is megkapta

a részét, egy árva kenyérmorzsnál egyéb nem maradt az asztalon. Mindenkinek adtam már, gondolta és az arca fehér lett, mint a hó. Nem maradt meg egy karéj kenyér! Uramisten, mi lesz most? A kislány nem volt az éhezők között. Nem jött el... Miért?

– Az nem is jön, szólalt meg az idegen csendesén. Nem jöhet, odanézz!

Az udvar egyik szegletében egy csomó szárízéken feküdt a kislány. Az egyik lába beleért a sárba és egész testében remegett a hidegtől. Igen...

– Nem jöhet ide, folytatta az idegen. Beteg, megfázott. Így az ő részét neked kell odavinned neki.

– Igen...igen. De honnan, miből? Minden elfogyott. Csupán egy kenyérmorzsa maradt az asztalon.

Az idegen szigorúan, szemrehányó tekintettel nézett rá.

– Kicsinyhitű, miért kételkedel? Ismét lapozgatott a könyvben és egy pontra mutatott.

– Olvasd!

Hogyha annyi hited volna, mint egy mustármag, azt mondanád: Karéj kenyér legyen belőled, te morzsa! És az lenne belőle és semmi lehetetlen nem volna neked.

Ráhel hittel és bizalommal nézett rá, és amikor ismét az asztalra tekintett, ott feküdt egy karéj fehér kenyér.

Ráhel szívében mondhatatlan érzelmek árja viharzott. Nézett, nézett, hol a karéj kenyérre, hol az idegenre, és feltört kebeléből a sírás, térdre hullt és megcsókolta az idegen ruhája szegélyét.

– Vigyed a kenyeret, Ráhel, siess, kevés az idő!

Ráhel felkelt, és futva ment a kislány felé. Katica, drága kis lelkem! Friss kenyeret hoztam neked! No, egyél hát, és letérdelt mellé. Ne haragudj rám! Mától fogva az én lányom leszel.

De minden szó hiábavaló volt. Nem kellett neki a kenyér. Nézett ugyan, de a szemében már nem csillogott az élet fénye.

A kis vándor Katica földi útjának végére ért. Ráhel asszony nézte, nézte holtra vált arccal.

– Ráhel, Ráhel, elkéstél, leányom – hallotta még messziről az idegen mélyen zengő hangját. Még annyit látott, hogy az idegent nagy fényesség veszi körül, száll egyre magasabbra, és Katica ott van a kebelén. Ennyit vélt látni, fejére kulcsolta a kezét, és eszméletlenül bukkott a sárba.

Ráhel arra ébredt fel, hogy valaki rázza a vállát. Ott ült a konyhában, arccal az asztalra borulva, és nála volt még a karéj kenyér, amit még az este vett a kezébe. A fia állt mellette és költögette.

– Édesanyám, hát maga mért nem feküdt le? Mért aludt el itt ülve? Az ajtó is nyitva van... Hideg az éjszaka. Akárki be is jöhetett volna. Csupa könny az arca! Mért sírt? Miért sikoltott? Rosszat álmodott?

Ráhel csak nehezen eszmélt a valóságra.

– Nagyon rosszat álmodtam, gyermekem.

Amikor lefeküdt, a hideg rázta, majd meg forrósága volt. Keveset aludt. Egész éjjel félrebeszélt: Elfogy a kenyér... Nem jut Katicának!... Gyere vissza!... Egyél hát!... Hol van az idegen?

Miklós csak annyit értett az egészből, hogy édesanyja beteg. Reggel aggódva látta, hogy az anyja tíz évet öregedett azon az éjszakán.

– Lásd el a jószágot, fiam, aztán magad is egyél! Én elmegyek a templomba, de más dolgom is akad és lehet, hogy később jövök vissza.

Hanem aznap reggel mégsem ment templomba Ráhel asszony. Nem ám, mert még a Macskási boltos házáig sem ért, ami pedig csak fele úton van, amikor szembe jött vele Vasadi uram, a falu kovácsa a kislánnyal együtt.

– Jó, hogy jön, kedves komámasszony! – kiáltotta már messziről. – Magukhoz indultam, de hát így még jobb! Legalább nem kell odáig mennem, úgymis sok a dolgom. Tudja, maholnap itt a tarlószántás ideje, és annyi az ekevas, hogy csak győzzem eléstíteni. No de, a becsületbeli dolog még az ekevasnál is előbbre való. Ugyanis ezt a kislányt leltem a csipkehegyi dűlőben a kútnál. Ott sírdogált. Hanem ennek története van ám, de itt vagyok, hogy elmondjam. Tegnap este a Kántor tanyán voltam, merthogy a Kántor uram lovának, a Szellőnek patagyuladása van. A Kántor tanya messze van, de nem mondhattam nemet. Tudja, ez is becsület dolga. Meg aztán azt gondoltam, a Kántor uramnak csak egy beteg lova van, de a pincéjében egészséges hordója annál több. Tudtam, hogy nemcsak a lovat, hanem a pincét is meg fogja mutatni. Megtisztítottam hát a Szellő patáját annak rendje és módja szerint. Meghagytam, hogy és miként kezeljék, hogy rendbe jöjjön. Leballagtunk, hát a pincébe, hogy kancsót ürítsünk a Szellő gyógyulására. Egyikünk sem sietett. Én meg a bor szagát sokkal jobban elszivelem, mint az istállóét. A nap már éppen lement, amikor mi feljöttünk. Mindazonáltal hamarabb hazaértem volna, ha mindig hosszában jövök az úton, de hát én keresztben is jártam. Hát amint mondom, ez a pulya ott sírdogált a csipkehegyi kútnál. No, mondok, mért itatod az egereket? Azt felelte, hogy ő bizony a Kóbor Mikit várja. No, azt ugyan várhatod, mondtam, – igazi sötét volt már akkor, ilyen tájban minden rendes ember ágyban van már. Arra kért, hogy vezessem el a kóbor Miki édesanyjához, mert az igen-igen jó asszony.

– Hát az egyszer igaz, akárkitől szerezted is az értesülésedet. Azt mondja erre, hogy ő a Mikitől hallotta.

– Való igaz, mondtam, az én komaasszonyom mindenkinek segít, akin csak tud.

– Nem úgy, mint az a néni, aki reggel engem elkergetett? – kérdezte ez a kis szöszi.

– Nem hát! Csakhogy te nem jó helyen kopogtattál.

– Bácsi, kérem, vezessen, hát ahhoz a jó asszonyhoz!

– Kicsikém, az én helyrajzi érzésem a Kántor uram pincéjében elveszett. Örülök, ha a saját barlangomat meglelem. Hanem, tudod mit? Eljössz hozzánk és reggelig ott maradsz. Téged úgyis a jó Isten küldött az utamba. Te leszel az én villámhárítóm, ha szerencsésen hazaérkezünk. Amíg a feleségem veled lesz elfoglalva, én bezárom magamat a műhelybe a házi mennykövek elől. Jó asszony máskülönben. neked csak a barátságos

arcát fogja mutatni. Először is neked egy csattanós csókot fog adni. Aztán ad neked egy csésze tejecskét abban a szép ibolyás, gyöngyvirágos csuporban, amiből én vettem neki hat darabot régen. Akkor, mikor még nekem is csókot szokott adni. Aztán ad neked hozzá piros héjú, foszlós bélű, mazsolás kalácsot. Aztán olyan meleg és puha fészket készít neked éjszakára, hogy még a kis szopós egerek is megirigyelnék, ha látnák.

– Láttam én, hogy nagyon el volt szontyolodva ez a kis megtépázott árva mókus. De amikor ilyen mókásan beszéltem hozzá, olyan sírós-nevetős lett az arca, hogy a könnyei potyogtak.

– Isten áldja meg érte, komámuram! – mondta hálásan Ráhel, és megtörülte a szemét.

Ráhel asszony szívesen elengedte volna ezt a hosszú bevezetést, de nem szakította félbe. Tudta, hogy a derék kovács mindig nagyon messze köt ki attól, ahonnan elindult.

– Azt szokták mondani, komámasszony, hogy a részeg emberre az Isten is vigyáz. Így hát szerencsésen hazaértünk. Reggel aztán láttam, hogy ez a kis Éva-ivadék rendben van. Ide hoztam hát...

– Nagyon jól tette. Igen emberséges ember maga, komámuram! Köszönöm.

– A feleségem nem ért rá eljönni, mert éppen téisztában van a keze. Kenyeret dagaszt. Elvezettem hát én magam. Gondoltam, hátha várják a kis látogatót.

– Bizony vártuk. Nagyon vártuk!

– Akkor hát fogja, kedves komámasszony! Itt van teljes életnagyságban.

Megyek is már, mert ha még sokáig maradok, utánam jön az asszony és leszedi rólam a keresztvizet. Isten áldja, komámasszony!

– Magát is, komámuram. Még egyszer köszönöm. Hozzám is eljöhetne úgy uzsonna tájban a komámasszonnal együtt. Egészséges bor nálam is akad. Aztán, lehet nálam is mire inni. Majd ennek a kis katicabogárnak egészségére is. Eljönnek-e?

– Persze, hogy ott leszünk! Maga a legderekkabb asszony, kedves komámasszony!

Ketten maradtak az utcán. Vegyes érzelmekkel méregették egymást. Ráhel tekintete meleg volt és simogató. A gyermeké meg riadozva rebbenő.

– Gyere el hozzánk, te kis vándor Katica! Gyere haza, kis bogárkám! – javította ki magát és gyengéden, de biztos fogással

szorította a magáéba a kislány remegő kezét, amikor meglátta annak menekülésre valló mozdulatát.

Én nem tudom, így történt-e. De így mesélte Ráhel néni édesanyámnak egy késő őszi délután. Én kukoricát morzsoltam a konyhában, és végighallgattam az elbeszélését, amelyet most emlékezetből iparkodtam lehetőség szerint hűen leírni.

Én nem tudom, így történt-e. De sokszor átjártam Ráhel néniékhez, mert szomszédok voltunk, és Mikivel játszótársak. Egy napon ott találtam náluk egy hét év körüli kislányt. Ráhel néni azt mondta, hogy árva, és ezután ott fog lenni náluk. Úgy is lett, és a kislányt mindenki csak Vándor Katicának hívta. Ráhel néni úgy nevelte és szerette, mint a saját gyermekét. Meg is érdemelte, mert szelíd, engedelmes és jó kislány volt. Viruló szép hajadon lett belőle. Ma is ott van, pedig már boldog menyecske. Magam is ott voltam a lakodalmán.

Van egy aranyos, szőke kislánya is. Szakasztott olyan, mint az anyja, azzal a különbséggel, hogy őt már nem Vándor, hanem Kóbor Katicának hívják. Nekem keresztlányom, Ráhel néninek meg dédelgetett unokája. Mert amit már úgyis mindenki előre sejtett, az első számú Katica Kóbor Miklósné lett.

Ráhel asszony az elbeszélés elejét képező emlékezetes eset és az ismert álmoképa óta soha nem mondja, ha valaki kéri, hogy: „Nincs időm! Nem érek rá! Nincs kenyér a háznál!”

Szigetszentmiklós, 1946. augusztus 18.

Kisdiófa árnyékában

(Visszatérés)

Kiment a kertbe, és lefeküdt a kisdiófa árnyékában. Kint teljes hévvel sütött a nap, de a keserű illatú lombok alatt kellemes hűvös volt, és csend honolt. Hát, nem is volt olyan kicsi az a fa! Koronája túlnőtt már a háztető gerincén, és az ágai már minden irányban hosszúra nyúltak. Régen ültette. Kedves jószága volt neki. Még a bátyjából kapta. Lassacskán növekedett csak, és ezért úgy emlegették, a kisdiófa, ámbár bőven hozza már a termést.

Ünnepnapokon, amikor nem kötötte a munka, a kisdiófa alatt szokott olvasgatni, vagy a térdére fektetett rajztáblán írogatott. Elbeszélést, karcolatot, értekezést, költeményeket vagy szatírárt. De nem a magával kapcsolatos emlékek miatt volt kedves neki az a hely. Az a kép az elsődleges, amelyet évtizedek távlatából még ma is oly sokszor felidéz, egy okos, csillogó szemű kisfiúé. Az a kisfiú az ő fia. Korán fejlődő értelemmel és korán bontakozó szellemi képességekkel bíró lélek, akit minden érdekelt, és aki, ha csak tehette, odament hozzá a kisdiófa árnyékába, és leült mellé, és kérdezgette: Mit ír, mit olvas, édesapám? És akkor ő letette a könyvet, és elmondta neki, hogy mit olvas. Vagy letette a tollat, és azt is elmondta neki, hogy mit ír.

Később, amikor már verseket tudott betéve, megmagyarázta neki, hol mit kell hangsúlyozni, hol kell szünetet tartani, és hol mennyi sort kell szinte egy lélegzetre elmondani. És a kisfiú igen fogékony volt minden iránt, mohón csipegette az ismeretek morzsáit. Csodálattal nézett fel az apjára, amikor az válaszolt a kérdéseire. Úgy vélte, hogy az ő apja a legokosabb ember a világon. Az öregember ennél a gondolatnál keserűen almosolyodott.

Igen. Hol van már az az idő? A kisfiú meglett ember lett, és doktorált a szegedi egyetemen. Igen, és régen megtudhatta, hogy milyen keveset tudott az apja, hogy nem lett belőle senki, semmi. De a kisfiú előtt valaki, nagy Valaki volt. Akkor még joggal, látszólagos joggal, csodálhatta az apját, aki igen sokat olvasott, és iparkodott művelni magát, amennyire módjába állt. Így magára utaltsága ellenére is többet tudott, mint ami a társadalmi helyzete alapján feltételezhető volt. Abból a kevésből, amit tudott, igyekezett átadni mindent, amit csak be tudott fogadni a gyermeki értelem. Történelmi alakokat,

velük kapcsolatos eseményeket ismertetett meg vele. Magyarázgatta neki a miértek azértját. Ahogy annakidején az ő apja, úgy ő is belenevelte a fiába a nemzeti érzést, hogy mindig hű maradjon a hazájához, és büszke legyen magyarságára. Belevéste a lelkébe Zrínyi szavait: Nem vagyunk pedigriglen alábbvalóak semmilyen nemzetbelinél. Komolyan vette a gyermekét. úgy beszélt vele, mint a felnőttel, akit nemcsak fiának, hanem bizalmas barátjának is tekintett. Annyi haszna volt a beszélgetéseknek, hogy amikor a kisfiú iskolába került, már bizonyos ismeretekkel bírt, és némi előnye volt a társaival szemben.

Hirtelen felült, körültekintett. Mintha valami régen hallott kérdés csendült volna meg a kisdíófa árnyékában. A szeme egy kicsit fátyolos lett. Nem ült mellette senki.

Hallucinálok, gondolta ismét keserűen. Ami elmúlt, nem tér vissza. Azok a hangok elenyésztek az éterben, mint ahogy a vízbe dobott kő keltette hullámgyűrűk is elsimulnak, aztán nincs kő, amit utána lehetne dobni.

Igen. Nincs és nem is lesz. most már elárvultan egyedül él, csak a szomszéd kutyák és macskák látogatják, amikor a ház előtt üldögél. A kutyák elmennek, ha kinyalták a macskatányért, de a macskáknak több eszük van. Lassan honosítják magukat, és itt lesz a bejelentett lakásuk. Aztán tovább medítált. De mégis miért maradjak itt? Mi köt még ide? Az emlékek? Hiszen épp azok űznek el! Ami vonz egyfelől, másfelől az taszít. El kell mennem egy időre innen!

Egy időre... De mennyire? Talán örökre? Eh, hiszen neki úgysincs már sok ideje. De ha ott hal meg? Eh, hát nem mindegy, hol és mikor hal meg az ember? Különösen az olyan ember, akinek nincs keresnivalója a földön sehol. Holnap reggel indulok, mormogta félhangosan. Majd a pályaudvaron eldöntöm, hogy hova.

Másnap reggel kilépett az ajtón, és megindult a cementjárdán a kiskapu felé. A kisdíófára pillantott, amelynek ágai csendesesen bólogtattak. Nem mert megállni. Félrenézett. Meggyorsította a lépteit, és nem fordult vissza. Félt, hogy nem bír elmenni.

Az óriási csarnokban a pénztárhoz ment.

– A párizsi gyorsra kérek jegyet.

– A harmadik vágányon áll, kérem. Fél óra múlva indul.

Elhelyezkedett az ablak mellett egy kényelmes sarokban. Nyelvtant és szótárt vett elő, és belemélyedt a tanulmányozásukba. Valamikor tanult ugyan franciául magánszorgalom-

ból, és úgy-ahogy törte is a nyelvet. Nem árt, ha felfrissíti az ismereteit, hogy meg tudja értetni magát. Párizsig lesz némi ideje. No és, ha nem tudná? A pénz beszél, nemzetközi nyelv az. Pénzem pedig van! Bolond szerencsém volt a lottón.

Egy másodosztályú szállodában vett ki szobát, és annak az éttermében étkezett, de nem ízlett neki a francia konyha. Mérgeesen tolta félre a tányérokat, és vágyakozva gondolt a füstölt oldalásra, a csülkös bablevesre, túrós csuszára és a szegedi halászlére. Tokaji aszúval vigasztalta magát.

Megnézte Párizs főbb nevezetességeit. Bejárta a híres mulatókat, ahol nem ő mulatott, hanem a mulatókat nézte. Hát van ennek valami értelme? Úgy érezte magát, mint a szárnyaszegett madár, amely a földről bámul a magasan repülő társai után.

Csodálta Párizst, érezte a varázsát, bár keveset látott belőle. Mennyi mindent nem ismer még! Érdekes lett volna itt élni, de 30-40 évvel ezelőtt! De akkor most mit keres itt? Nem érdekli már semmi. Nem is azért, mert beteg és öreg. Hiszen a betegsége olykor-olykor ad egy kis kíméletidőt! Az öregsége sem teszi közönyössé, még fogékony a szép és érdekes dolgok iránt! Nem leli helyét sehol, már a tokaji aszú sem ízlik neki. Honvágyat érez. Talán belehal, ha marad. A szája körül megjelenik egy keserű, gúnyos mosoly. Hát mégsem mindegy, mikor és hol hal meg az ember? Most bensőségesen érezte, hogy nem. Milyen jó lenne most a kisdíófa alatt lefeküdni a homokban! És a csendben hallgatni az akácfán csiripelő verebeket, a távolból hangzó kakukkszót, a fekete-rigó édes fütyülését, és érezni, hogy egyszer csak dorombolva, puhán a lábához dörgölőzik a macska! Mi köti ehhez az idegen földhöz? Neki azon a földön van a helye, amelyben a szülei és családtagjai nyugszanak.

Haza kell menni! Hát akkor, alons!

Kifizette a szállodai számlát, és a pályaudvarra vitette magát. Budapestre kért jegyet. A jegykiadó elmosolyodott a lattinnal kevert franciaságán.

Ou revoir! Bon soire! Párizs, mondta sóhajtva, amikor a vonat lassan megindult. Szép vagy a 20-30 éveseknek, de nekem már jobb a csend és nyugalom. Eddig az ablak mellett állt, de már fáradtnak érezte magát, és elhelyezkedett a sarokban. Könyvet vett elő, de nem szótárt vagy nyelvtant, hanem Jókaitól az Erdély aranykorát. Belemélyedt, bár harmadszor olvasta már.

A budapesti gyors falta a kilométereket. Egyszerre csak azt vette észre, hogy már német földön jár. Hát nem mondom neked, hogy Willkommen Deutschland! Átká voltál a magyarnak minden időben. Vagy oldaladon vérzett a magyar a te érdekedben mint szövetségese, vagy a saját földjén gyilkoltad mint ellenséget.

Ausztria, Bécs, neked se mondom, hogy Grüss Gott! Nem gyűlölöm a mai osztrák népet. A kései utódok nem bűnösök a múltért. De az ősök, a kamarilla képviselői a magyar nép rákfenéi! Ó, ha rájuk gondol, ökölbe szorul a keze. Elvonul előtte a Habsburgok 300 éves rémuralma. Haynau, Heister, Basta, Caraffa, Arad, Eperjes, Lőcse, Kassa. Hogy a föld vesse ki a csontjaikat! Az arca elsápadt, a homlokát verejték borította, és reszketett. Vén bolond, korholta önmagát. Mit segíthetsz azon, ami már elmúlt? Hazaindultál a bensődet emésztő kórral és a kor fáradtságával, hogy hazai földben pihenj. Hát az úton akarsz meghalni? Újra felvette a könyvet. Jókai áldott kedélyű, varázsos sorai lassan megnyugtatták.

A vonat áthúzott a határon. Sopron, Magyarország. Tehát a haza. De vajon hazaért-e? Nem, még nem! A haza azt a földet jelenti, amelyet a határok elkülönítenek más népek országtól. Az a föld a határokon belül élőknek a hazája, amelyért minden magyarnak kötelessége minden áldozatot meghozni. De van egy szűkebb értelemben vett haza, az a föld, amelyen a gyermek az első lépteit megtette, vagyis az otthon. A megyék lassan váltották egymást, Vas, Győr-Sopron, Veszprém, Fejér, végül Pest megye. Igen, az az ő megyéje, a régi Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye! Egy kis ország együttvéve, benne a kiskunokkal. Törtel vad népe, ha nem is szelíd, de jó magyar lett. Ha Pest megyébe ér, az még mindig nem a haza. A ráckevei járásban van az a Csepel-szigeten! De még ott sem egészen. Kilenc falu és egy mezőváros van a szigeten. És a tíz közül csak egy pont van, ahol már majdnem bezárul a kör, és odaérve már majdnem elmondhatja, hogy hazaért.

No, végre már Kelenföld! Ha most hirtelen felszállhatna egy olyan távoli csillagra, ahová csak most jut el a Földön egykor lejátszódott események képe, láthatná a hunok átkelését a Dunán. Végignézhethné a Tárnok-völgyi csatát. Láthatná a turulmadarat a hunok zászlaján. Láthatná, amikor „a fél tábor temetkezik, Temeti a másik felét.” Láthatná, hogy sok halott ég máglyák tüzeiben. „Melléte bárdot, kelevézt Fényes, fe-

hér tűzláng emészt.” De nem kell távoli csillagra menni. Arany János költeményében jelenné válik a múlt.

Megáll a vonat. Déli pályaudvar. Taxiba ül. Közvágóhíd, mondja. Kiszáll, megváltja a jegyet. Megnézi a táblát. Ráckelve felé 2. vágány. Nem sokáig kellett várnia, indult, s haladt a Helyi érdekű. Lassan következtek az állomások. Pestszen-terzsébet, Soroksár, Dunaharaszti. Még egy állomás... Amikor lelépett a vonatról, kellemes érzés fogta el. Levette a kalapját. Megindult hazafelé. Az út végén áthaladt egy sikátoron, azután balra fordult. Ez már az ő utcája. Minden háza gyermekko-ri ismerőse. Szívesen néz ugyan rájuk, de mind idegen mégis. Egyik sem az, ahova betérhetne. Ha valamelyikben laknia kel-lene, olyan messze érezné magát az övétől, mintha Párizsban lenne. Pedig már látja az övét a dombtetőn, ahonnan úgy néz el a falu felett, mint egy őrszem. Megáll, hogy pihenjen egy ki-csít. Aztán újra megindul, és szinte futva megy felfelé a házhoz vezető szelíd lejtőn. Hajszolja a visszatérés izgalma. Befordult a kerthez vezető keskeny ösvényre. Íme, bezárult hát végre a kör. Ez hát az igazi Haza a hazában. Három macska futott elé-be. Magasra tartott farokkal, sündörögve szaladgáltak körü-lötte. Hemperegve dörgölöztek a lábához, majd elesett ben-nük. Lehajolt hozzájuk és megsimogatta mindegyiket. Lenke, Cigányka, Tarkabarka, hát megvagytok? A kisdíófa meglendít-te az ágait, mintha köszöntené. Sietett hozzá. Átölelte a fa derekát. Felnézett a lombok közé lihegő, kihagyó lélegzettel. Arcán kövér vízcseppek gördültek alá. Körültekintett. Sorba nézte a szőlőtőkéket. Szeme megpihent a kis császárkörte fán, amely most ígéri első termését. Aztán végtelen gyenge-ség fogta el. Nem bírta meg a lába. Két karja lassan csúszott alá a fa törzsén. Térdre ereszkedett, de úgy sem bírt megállni már. Lassan egész hosszában elomlott a langyos homokon, a kisdíófa árnyékában.

Szigetszentmiklós, 1972. április 16.

Tartalom

Szegény gazdagok	7
Csalódás	8
Hozsánna.....	9
Csendes lázadó	11
Szentháromság	12
Könnyű annak... ..	13
Ha keresed	14
Anyám lelke	16
Nem vagyok szegény	18
Miatyánk	19
Dűlőúton	21
Örök harc.....	23
Két virág	24
Kicsi bogár	25
Átokfolyam	26
Két virág	27
Mindenkiért.....	28
Bús alkonyat	29
Néha-néha	31
Orosz földön	32
Kicsi vagyok.....	33
Hervadó virágok	34
Senki sem	36
Sötét hajnal.....	37
Pillanatkép	38
Szürke árnyak.....	40
Látomás	41
Kérges tenyér	42
Tetemre hívás	43
Fehér katona.....	44
Szombatnap i út	45
Hazafelé.....	47
Verseny	48
Nővérke	49
Senki sem... ..	50
Lázár	51
Az ösvény	53
Álomkép	54
Ember leszek	55
Nem a fegyver	57
Mert tied az ország.....	58

Halálkeringő.....	59
Ébredj!.....	60
Sok a felhő.....	61
A nap csókja.....	62
Fekete angyalok.....	63
Mindegy.....	64
Eresz alatt.....	66
Más ez a tél.....	68
Szamárháton.....	71
Áldozatkészség.....	72
Mostoha fiú.....	73
Bibeszálon.....	74
Leng az inga.....	75
Cserebogár.....	77
Csillaghullás.....	79
3478.....	81
Ősz anyóka.....	82
Békaszemmel.....	83
Hívó Tamás.....	84
Te is.....	86
Semper idem.....	88
Credo.....	90
Közelebről.....	91
A munka dala.....	94
Epilógus.....	97
Szép az élet.....	98
Kettecskén.....	99
Imaszőnyeg.....	101
A pálya.....	102
Szabadsághozó.....	103
Munkács.....	104
Kutyakaparó.....	105
A számum és a nap.....	106
Ecce homo.....	107
Senki... ..	109
Szépre vágyó.....	110
Involucrum.....	112
Tégy meg mindent!.....	113
ELBESZÉLÉSEK	
Karácsonyi álom.....	117
Kenyérmorzsa.....	123
Kisdiófa árnyékában.....	138

Utószó

Édesapám nevét nem tartalmazzák a lexikonok. Munkái közül nem sok jelent meg nyomtatásban. Sosem tudott a sajtó irányítóinak a szája íze szerint írni.

Többször kapott ajánlatot, hogy kiemelik, és megélhet az írásaiból, ha teljesít bizonyos politikai elvárásokat. Mindig az volt a válasza, hogy nem szorul irányításra, neki a lelkiismerete a mércéje.

Így hát általában az asztalfióknak írt, és csak a szűkebb családi és baráti kör ismerte valamelyest a mű-veit.

S. Becz Pál 1899-ben született egy tősgyökeres szigetszentmiklósi, jómódú parasztcsalád hetedik gyermekeként. Különböző csapások következtében a családi vagyon nagyobb része már az ő gyermekkorában elveszett, és a gazdálkodás folytatására nem maradt lehetőség. Így édesapám is már korán, a hatodik elemi elvégzése után dolgozni kényszerült, és nem tanulhatott tovább, pedig híresen jó tanuló volt.

Mivel nem volt szakmája, egész életében a legnehezebb munkákat végezte.

Turi Máriával, édesanyánkkal 1928-ban kötött házasságot.

Öt gyermekük született, akik közül egy kisgyermekként meghalt. Édesapámat csillapíthatatlan tudásszomj sarkallta, és autodidaktaként jelentős műveltségre tett szert. Igen nagy olvasottsága volt.

Viszonylag későn kezdett írni. Munkái között megtalálható a vers, a novella, a színdarab, az újságcikk és a könyvkritika.

Távol állt tőle minden hangoskodás és szereplési vágy.

Rendíthetetlen igaz hazafi volt, de nem tudta elviselni, ha valakit származása miatt sérelem ért. Természetesnek tartotta a vallási és világnézeti szabadságot.

Őszinte híve volt a női egyenjogúságnak.

Szülőföldjét, Szigetszentmiklóst őszintén szerette. Számos anekdotát feljegyzett a régi emberekről.

1972-ben halt meg.

Munkásságának ezzel a válogatással szeretnék emléket állítani.

Dr. Becz Miklós

